

III

(Inne akty)

EUROPEJSKI OBSZAR GOSPODARCZY

DECYZJA URZĘDU NADZORU EFTA nr 83/19/COL

z dnia 28 listopada 2019 r.

Trondheim Spektrum (Norwegia) [2020/413]

Urząd Nadzoru EFTA („Urząd”),

uwzględniając Porozumienie o Europejskim Obszarze Gospodarczym („Porozumienie EOG”), w szczególności jego art. 61 i 62,

uwzględniając protokół 26 do Porozumienia EOG,

uwzględniając Porozumienie między państwami EFTA w sprawie ustanowienia Urzędu Nadzoru i Trybunału Sprawiedliwości („porozumienie o nadzorze i Trybunale”), w szczególności jego art. 24,

uwzględniając protokół 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale, w szczególności jego część I art. 1 ust. 2 i część II art. 7 ust. 3,

uwzględniając decyzję Urzędu nr 195/04/COL (ze zmianami),

po wezwaniu zainteresowanych stron do przedstawienia uwag i uwzględniając otrzymane odpowiedzi,

a także mając na uwadze, co następuje:

I. FAKTY

1. PROCEDURA

1.1. PIERWSZA SKARGA

- (1) W dniu 14 marca 2017 r. Urząd otrzymał skargę ⁽¹⁾, w której podniesiono zarzut, iż gmina Trondheim („gmina”) przyznała niezgodną z prawem pomoc państwa na rzecz Trondheim Spektrum AS („TS”), spółki będącej właścicielem i operatorem wielofunkcyjnego obiektu sportowego Trondheim Spektrum znajdującego się w Trondheim w Norwegii. W piśmie z dnia 27 marca 2017 r. Urząd zwrócił się do władz norweskich o przedstawienie uwag w związku z tą skargą ⁽²⁾. Władze norweskie odpowiedziały pismem z dnia 2 czerwca 2017 r. ⁽³⁾

1.2. DRUGA SKARGA

- (2) W dniu 27 lipca 2017 r. Urząd otrzymał drugą skargę ⁽⁴⁾, w której również podniesiono zarzut, iż gmina przyznała niezgodną z prawem pomoc państwa na rzecz TS. W piśmie z dnia 24 sierpnia 2017 r. Urząd zwrócił się do władz norweskich o przedstawienie uwag ⁽⁵⁾. W tym samym piśmie Urząd wezwał władze norweskie do udzielenia dodatkowych informacji w związku z uwagami przedstawionymi w odniesieniu do pierwszej skargi. Pismem z dnia 1 września 2017 r. Urząd przekazał władzom norweskim dodatkowe informacje od drugiego skarżącego ⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ Dokumenty nr 847105 i 848590–848601.

⁽²⁾ Dokument nr 849708.

⁽³⁾ Dokumenty nr 859505, 859499, 859501 i 859503.

⁽⁴⁾ Dokumenty nr 867151, 868181 i 868182.

⁽⁵⁾ Dokument nr 870428.

⁽⁶⁾ Dokument nr 870360.

- (3) Pismem z dnia 20 września 2017 r. władze norweskie przekazały uwagi do drugiej skargi i w odpowiedzi na wezwanie Urzędu przedstawiły informacje dotyczące pierwszej skargi ⁽⁷⁾. W dniu 29 września 2017 r. odbyła się dalsza dyskusja w sprawie podczas corocznego posiedzenia pakietowego. Streszczenie dyskusji przedstawiono następnie w piśmie uzupełniającym ⁽⁸⁾.

1.3. WEZWANIE DO UDZIELENIA INFORMACJI

- (4) W dniu 20 października 2017 r. Urząd przesłał władzom norweskim wezwanie do udzielenia informacji ⁽⁹⁾. W dniu 22 listopada 2017 r. przeprowadzono wideokonferencję z udziałem przedstawicieli władz norweskich i Urzędu w celu omówienia wezwania do udzielenia informacji. Władze norweskie odpowiedziały pismem z dnia 8 grudnia 2017 r. ⁽¹⁰⁾

1.4. DODATKOWE INFORMACJE OD DRUGIEGO SKARŻĄCEGO

- (5) W dniu 19 września 2017 r. drugi skarżący przekazał dodatkowe informacje ⁽¹¹⁾. W dniu 6 listopada 2017 r. drugi skarżący przekazał informacje uzupełniające ⁽¹²⁾. W dniu 9 listopada 2017 r. Urząd poinformował władze norweskie o dodatkowych informacjach otrzymanych od jednego ze skarżących ⁽¹³⁾. W dniach 22 listopada i 13 grudnia 2017 r. przeprowadzono wideokonferencję z udziałem przedstawicieli władz norweskich i Urzędu w celu omówienia przedmiotowej sprawy. W dniu 1 grudnia 2017 r. władze norweskie przekazały Urzędowi dalsze informacje ⁽¹⁴⁾.
- (6) W dniu 26 października 2018 r. drugi skarżący przekazał dalsze dodatkowe informacje ⁽¹⁵⁾.

1.5. DALSZE WEZWANIE DO UDZIELENIA INFORMACJI

- (7) W dniu 16 stycznia 2018 r. Urząd przesłał władzom norweskim wezwanie do udzielenia informacji ⁽¹⁶⁾, na które władze norweskie odpowiedziały pismami z dnia 1 i 5 lutego 2018 r. ⁽¹⁷⁾

1.6. ZGŁOSZENIE UMOWY NAJMU Z 2019 R.

- (8) W dniu 29 listopada 2018 r. ⁽¹⁸⁾ władze norweskie zgłosiły umowę najmu („umowa najmu z 2019 r.”) z planowaną datą wejścia w życie przypadającą na dzień 1 grudnia 2019 r. Pismem z dnia 28 stycznia 2019 r. Urząd zwrócił się do władz norweskich z wnioskiem o dodatkowe informacje. Władze norweskie odpowiedziały pismem z dnia 21 lutego 2019 r. ⁽¹⁹⁾
- (9) W dniu 13 marca 2019 r. przeprowadzono wideokonferencję z udziałem przedstawicieli władz norweskich i Urzędu w celu omówienia przedmiotowej sprawy. Po spotkaniu władze norweskie przekazały dalsze informacje ⁽²⁰⁾. W dniu 18 marca 2019 r. władze norweskie przekazały dodatkowe informacje ⁽²¹⁾. W dniach 11 czerwca, 15 lipca i 18 października 2019 r. przeprowadzono wideokonferencje z udziałem przedstawicieli władz norweskich i Urzędu w celu omówienia przedmiotowej sprawy.

⁽⁷⁾ Dokumenty nr 874440 i 874442.

⁽⁸⁾ Dokument nr 876728.

⁽⁹⁾ Dokument nr 877379.

⁽¹⁰⁾ Dokumenty nr 887522, 887524 i 887526.

⁽¹¹⁾ Dokument nr 874067.

⁽¹²⁾ Dokument nr 881377.

⁽¹³⁾ Dokument nr 888352.

⁽¹⁴⁾ Dokumenty nr 885827, 885829, 888351 i 888354.

⁽¹⁵⁾ Dokument nr 936140.

⁽¹⁶⁾ Dokument nr 888021.

⁽¹⁷⁾ Dokumenty nr 896723, 896725, 896727 i 896729.

⁽¹⁸⁾ Dokumenty nr 1040641, 1040643, 1040645, 1040647 i 1040649.

⁽¹⁹⁾ Dokumenty nr 1054292, 1054294, 1054296 i 1054298.

⁽²⁰⁾ Dokumenty nr 1059166, 1059170 i 1059171.

⁽²¹⁾ Dokumenty nr 1059842–1059848.

1.7. ARKUSZ INFORMACYJNY DOTYCZĄCY PODWYŻSZENIA KAPITAŁU SKŁADANY NA PODSTAWIE OGÓLNEGO ROZPORZĄDZENIA W SPRAWIE WYŁĄCZEŃ GRUPOWYCH

- (10) W dniu 10 grudnia 2018 r. władze norweskie przedstawiły arkusz informacyjny⁽²²⁾ składany na podstawie ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych⁽²³⁾ w odniesieniu do pomocy *ad hoc* na rzecz TS w postaci podwyższenia kapitału w kwocie 55 mln NOK (około 5,68 mln EUR), twierdząc że środek ten jest objęty wyłączeniem grupowym.

1.8. FORMALNE POSTĘPOWANIE WYJAŚNIAJĄCE

- (11) Decyzją nr 32/19/COL („decyzja o wszczęciu postępowania”) Urząd wszczął formalne postępowanie wyjaśniające. Pismem z dnia 2 maja 2019 r.⁽²⁴⁾ władze norweskie zwróciły się z wnioskiem o przedłużenie upływającego w dniu 20 maja 2019 r. terminu na zgłaszanie uwag i przekazanie wszystkich dokumentów, informacji i danych wymaganych na potrzeby oceny przedmiotowych środków. Pismem z dnia 10 maja 2019 r.⁽²⁵⁾ Urząd wyraził zgodę na przedłużenie terminu do dnia 20 czerwca 2019 r. W dniu 19 czerwca 2019 r. władze norweskie zwróciły się z wnioskiem o kolejne przedłużenie tego terminu do dnia 30 sierpnia 2019 r., na co Urząd wyraził zgodę w dniu 20 czerwca 2019 r.⁽²⁶⁾
- (12) Pismem z dnia 30 sierpnia 2019 r.⁽²⁷⁾ władze norweskie odpowiedziały na decyzję o wszczęciu postępowania.
- (13) W dniu 23 maja 2019 r. opublikowano decyzję o wszczęciu postępowania w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* oraz Suplemencie EOG⁽²⁸⁾. Urząd otrzymał uwagi od jednej zainteresowanej strony, jednego ze skarżących. Pismem z dnia 27 czerwca 2019 r.⁽²⁹⁾ Urząd przekazał te uwagi władzom norweskim, które miały możliwość udzielenia odpowiedzi. Pismem z dnia 30 sierpnia 2019 r.⁽³⁰⁾ władze norweskie zgłosiły uwagi do uwag zainteresowanych stron.

2. KONTEKST

- (14) Celem gminy jest zapewnienie mieszkańcom Trondheim obiektów do celów sportowo-rekreacyjnych. W Trondheim Spektrum odbywają się małe i duże imprezy sportowe oraz inne wydarzenia, takie jak koncerty, targi i kongresy. Przykładowo w 2020 r. w obiekcie tym odbędą się mistrzostwa Europy w piłce ręcznej kobiet i mężczyzn.
- (15) W 2004 r. gmina sformalizowała zasadę bezpłatnego korzystania z obiektów przez kluby sportowe w gminie. Sprzyja to uczestnictwu dzieci i młodzieży w zajęciach sportowych, niezależnie od poziomu dochodów poszczególnych rodzin.
- (16) Dążąc do realizacji celu polegającego na zapewnieniu obiektów sportowych na potrzeby mieszkańców, gmina weszła w posiadanie wielu obiektów sportowych, które utrzymuje, a także wynajmuje obiekty, których właścicielami i operatorami są osoby trzecie. Gmina wynajmuje dostęp do różnych obiektów od TS, klubów sportowych posiadających własne obiekty, innych organów państwowych (m.in. budynków szkół średnich) oraz – w bardzo ograniczonym zakresie – dostęp do obiektów prywatnych.
- (17) Gmina wynajmuje dostęp do takich obiektów na podstawie poszczególnych umów najmu, a uzyskana w ten sposób łączna przestrzeń jest następnie udostępniona bezpłatnie klubom sportowym. Zadanie rozdzielania przestrzeni w dostępnych obiektach powierzono lokalnej radzie ds. sportu (*Idrettsrådet*), która wchodzi w skład struktury organizacyjnej Norweskiego Związku Sportowego (*Norges idrettsforbund*).
- (18) Łączna przestrzeń we wszystkich obiektach będących do dyspozycji przekazywana jest do rozdzielania lokalnej radzie ds. sportu. Lokalna rada ds. sportu ustanowiła komisje w celu rozdzielania przestrzeni w obiektach udostępnionych przez gminę. Komisja ta rozdziela godziny udostępnione na podstawie wytycznych określonych przez lokalną radę ds. sportu.

⁽²²⁾ Sprawa nr 82883, GBER 30/2018/Sports.

⁽²³⁾ Rozporządzenie Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu (Dz.U. L 187 z 26.6.2014, s. 1) – o którym mowa w pkt 1j załącznika XV do Porozumienia EOG, zob. decyzja Wspólnego Komitetu EOG nr 152/2014, opublikowana w Dz.U. L 342 z 27.11.2014, s. 63, oraz Suplement EOG nr 71 z 27.11.2014, s. 61 – zmienione rozporządzeniem Komisji (UE) 2017/1084 z dnia 14 czerwca 2017 r. zmieniającym rozporządzenie (UE) nr 651/2014 w odniesieniu do pomocy na infrastrukturę portową i infrastrukturę portów lotniczych, progów powodujących obowiązek zgłoszenia pomocy na kulturę i zachowanie dziedzictwa kulturowego, pomocy na infrastrukturę sportową i wielofunkcyjną infrastrukturę rekreacyjną, a także programów regionalnej pomocy operacyjnej skierowanych do regionów najbardziej oddalonych oraz zmieniającym rozporządzenie (UE) nr 702/2014 w odniesieniu do obliczania kosztów kwalifikowalnych (Dz.U. L 156 z 20.6.2017, s. 1), zob. decyzja Wspólnego Komitetu EOG nr 185/2017, opublikowana w Dz.U. L 174 z 27.6.2019, s. 56, oraz Suplement EOG nr 52 z 27.6.2019 r., s. 67.

⁽²⁴⁾ Dokument nr 1067253.

⁽²⁵⁾ Dokument nr 1068858.

⁽²⁶⁾ Dokument nr 1079516.

⁽²⁷⁾ Dokument nr 1085424.

⁽²⁸⁾ Dz.U. C 177 z 23.5.2019, s. 27 i Suplement EOG nr 41 z 23.5.2019, s. 1.

⁽²⁹⁾ Dokument nr 1078019.

⁽³⁰⁾ Dokument nr 1085424.

- (19) TS jest właścicielem Trondheim Spektrum, wielofunkcyjnego obiektu położonego w centrum Trondheim i zajmuje się jego obsługą. W obiekcie znajduje się osiem wielofunkcyjnych hali. Hale są wykorzystywane przez lokalne kluby sportowe do treningów, odbywają się w nich także małe i duże imprezy sportowe oraz inne wydarzenia, takie jak koncerty, targi i kongresy.
- (20) Spółka TS wywodzi się ze spółki Nidarøhallen, która powstała w 1961 r. do celów budowy i obsługi hali sportowo-widowiskowej w Trondheim. W dniu 5 czerwca 2002 r. nazwę spółki zmieniono na Trondheim Spektrum AS.
- (21) Gmina była i jest obecnie udziałowcem większościowym w TS. Obecnie gmina posiada 99,68 % udziałów ⁽³¹⁾.
- (22) Budowę pierwszej części obiektu ukończono w 1963 r. (hala A i B). Obiekt powiększono czterokrotnie: w 1971 r. (hala C), w 1980 r. (hala G), w 1988 r. (hale D i E/H) oraz w 2000 r. (hala F).
- (23) Od lata 2017 r. Trondheim Spektrum jest gruntownie remontowane i rozbudowywane.
- (24) Gmina wynajmuje obiekty od TS i udostępnia je radzie ds. sportu. Na podstawie umowy najmu w Trondheim Spektrum odbywają się głównie zajęcia sportowe dla młodzieży w okresie od września do maja ⁽³²⁾. TS wynajmuje pozostałe dostępne obiekty w okresie od września do maja oraz wszystkie obiekty w pozostałych okresach w ciągu roku na potrzeby prowadzenia innych zajęć sportowych, organizacji targów i koncertów itp. TS jest gospodarzem wielu targów, m.in. corocznych targów przemysłu rybołówstwa. Ponadto TS czerpie dochody z prowadzenia kiosku, kawiarni i restauracji.
- (25) Celem przyszłego biznesplanu TS jest osiągnięcie podobnego lub niemal identycznego odpowiedniego udziału w dochodach generowanego na podstawie umowy najmu zawartej z gminą i generowanego w ramach pozostałej działalności, jak miało to miejsce w przeszłości ⁽³³⁾.

3. OPIS ŚRODKÓW

3.1. ISTNIEJĄCE ŚRODKI POMOCY

- (26) Decyzja o wszczęciu postępowania dotyczyła kilku domniemanych środków pomocy przyznanych na rzecz TS. W decyzji o wszczęciu postępowania Urząd nie przeprowadził oceny charakteru środków, które – jeżeli stanowiłyby pomoc – stanowiłyby istniejącą pomoc w rozumieniu części II art. 1 lit. b) protokołu 3 do Porozumienia między państwami EFTA w sprawie ustanowienia Urzędu Nadzoru i Trybunału Sprawiedliwości („protokół 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale”). Środki te nie wchodzą zatem w zakres zastosowania niniejszej decyzji. Dotyczy to następujących środków: (i) pożyczki gminnej (środek 1), (ii) gwarancji gminnej (środek 2), (iii) umów dzierżawy (środek 3) oraz (iv) pomocy przyznanej w ramach programu Funduszu Gier Losowych (środek 8) ⁽³⁴⁾.

3.2. DOMNIEMANE ŚRODKI POMOCY

- (27) Jak wskazano w motywie 120 decyzji o wszczęciu postępowania, zakres formalnego postępowania wyjaśniającego obejmował następujące środki:
- środek 4 (częściowo): umowy najmu między TS a gminą zawarte w latach 2007–2017,
 - środek 5: nowa umowa najmu z 2019 r. między TS a gminą (zgłoszona),
 - środek 6: podwyższenie kapitału w związku z nowymi i nieoczekiwanymi kosztami rozbudowy i remontu Trondheim Spektrum,
 - środek 7: finansowanie kosztów infrastruktury,
 - środek 9: dorozumiana gwarancja nieodłącznie związana z umową pożyczki między Nordeą a TS.

⁽³¹⁾ Dokument nr 1085422, s. 11.

⁽³²⁾ W tym okresie TS może korzystać z obiektów łącznie przez 3 000 godzin.

⁽³³⁾ Dokument nr 1040641, s. 4.

⁽³⁴⁾ Środki 1–3 i środek 8. Zob. motyw 120 decyzji o wszczęciu postępowania, aby zapoznać się z wnioskiem dotyczącym nowej i istniejącej pomocy.

- (28) W celu zapoznania się z bardziej szczegółowym opisem środków Urząd odsyła do sekcji 4 decyzji o wszczęciu postępowania.

3.3. ŚRODEK 4 – UMOWY NAJMU MIĘDZY TS A GMINĄ ZAWARTE W LATACH 1999–2017

- (29) Większość dostępnej przestrzeni Trondheim Spektrum tradycyjnie wykorzystuje się na potrzeby klubów sportowych na podstawie umów najmu zawieranych między TS a gminą. Gmina wynajmuje obiekt od jego otwarcia w roku 1963. W latach 1990–2002 gmina wynajmowała obiekty Trondheim Spektrum za kwotę około 12 mln NOK rocznie.
- (30) Skarżący twierdzili, że czynsz jest wyższy niż w warunkach rynkowych. Oznacza to, że czynsz ustalono w oparciu o potrzeby TS, a nie potrzeby gminy w zakresie dostępnych obiektów. Skarżący twierdzą, że wysokość czynszu nigdy nie wynikała z negocjacji prowadzonych w warunkach pełnej konkurencji, tylko została ustalona jednostronnie przez zarząd gminy.
- (31) Według władz norweskich czynsz uiszczany na rzecz TS przez gminę był zgodny z warunkami rynkowymi, a zatem nie wiąże się z pomocą państwa. W przypadku odmiennego wniosku Urzędu władze norweskie twierdzą, że każda nowa pomoc w każdym przypadku byłaby zgodna z funkcjonowaniem Porozumienia EOG.
- (32) W toku postępowania do czasu wydania decyzji o wszczęciu postępowania władze norweskie twierdziły, że umowy najmu stanowią element istniejącego programu pomocy. W decyzji o wszczęciu postępowania Urząd wstępnie stwierdził, że umowy najmu zawarte w latach 1999–2017 nie stanowią programu pomocy. W tym względzie w uwagach do decyzji o wszczęciu postępowania władze norweskie nie zgłosiły zastrzeżeń wobec wstępnej opinii Urzędu.
- (33) Na podstawie części II art. 15 ust. 1 protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale uprawnienia Urzędu w zakresie odzyskania pomocy podlegają 10-letniemu terminowi przedawnienia. Termin przedawnienia rozpoczyna bieg w dniu, w którym przyznano pomoc niezgodną z prawem beneficjentowi albo w charakterze pomocy indywidualnej, albo w ramach programu pomocowego. Jakikolwiek działanie podejmowane przez Urząd w odniesieniu do pomocy niezgodnej z prawem powoduje przerwanie biegu terminu przedawnienia ⁽³⁵⁾.
- (34) W decyzji o wszczęciu postępowania Urząd przeprowadził ocenę wyłącznie w odniesieniu do umów najmu, w przypadku których termin przedawnienia jeszcze nie upłynął ⁽³⁶⁾. Urząd uznał, że bieg terminu przedawnienia został przerwany w dniu 27 marca 2017 r. ⁽³⁷⁾
- (35) Z powyższego wynika, że termin przedawnienia nie upłynął jeszcze w przypadku następujących umów najmu:
- a) umowa najmu na lata 2007–2008;
 - b) umowa najmu na lata 2009–2010; oraz
 - c) umowa najmu z 2011 r. (przedłużana co roku).
- (36) Wynika to z faktu, że informacje przedstawione przez władze norweskie świadczą o tym, że umowa najmu weszła w życie w dniu 1 stycznia 2008 r. ⁽³⁸⁾, którą to datę – w związku z brakiem jakichkolwiek odmiennych wskazań – należy uznać za dzień przyznania jakiejkolwiek pomocy na podstawie umowy.
- (37) W decyzji o wszczęciu postępowania Urząd stwierdził jednak, że nie posiada informacji dotyczących umowy najmu obowiązującej w roku 2007, gdyż umowa najmu wskazana przez władze norweskie jako umowa poprzedzająca umowę na lata 2007–2008 wygasła w dniu 31 grudnia 2006 r. Ponadto Urząd nie posiadał informacji o dacie podpisania umowy najmu na lata 2007–2008 ani informacji, czy data podpisania mogła być datą przyznania pomocy na podstawie umowy.
- (38) W uwagach do decyzji o wszczęciu postępowania władze norweskie stwierdziły, że nie były w stanie przekazać umowy najmu obowiązującej w 2007 r., gdyż wygląda na to, że nie zawarto żadnej pisemnej umowy. Władze norweskie wskazały, że fakt, iż czynsz uiszczano zgodnie z umową najmu zawartą na poprzedni okres, wskazywałby, że umowę przedłużano w sposób dorozumiany zgodnie z norweskim prawem zobowiązań. W każdym przypadku informacje przedstawione przez władze norweskie wskazują na wysokość czynszu uiszczanego przez gminę z tytułu udostępniania obiektów przez wskazany czas.

⁽³⁵⁾ Część II art. 15 ust. 2 protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale.

⁽³⁶⁾ Zob. dalsza sekcja 5.1.6.4 decyzji o wszczęciu postępowania.

⁽³⁷⁾ Zob. decyzja o wszczęciu postępowania, sekcja 5.1.6.

⁽³⁸⁾ Załącznik Q do dokumentu nr 859501.

- (39) Urząd nie wezwał do przedstawienia dalszych informacji w tym zakresie, gdyż władze norweskie nie zgłosiły zastrzeżeń wobec przeprowadzonej przez Urząd oceny terminu przedawnienia, a informacje dotyczące kwoty uiszczonej na podstawie umowy najmu pochodzą od władz norweskich. Brak dokumentacji nie wpływa zatem na ocenę tego środka przeprowadzoną przez Urząd w niniejszej decyzji.

3.4. ŚRODEK 5 – UMOWA NAJMU Z 2019 R. – ZGŁOSZENIE

- (40) Jak wskazano w motywie 8 powyżej, władze norweskie zgłosiły umowę najmu z 2019 r. TS i gmina zawarły nową umowę najmu z planowaną datą wejścia w życie przypadającą na dzień 1 grudnia 2019 r. ⁽³⁹⁾ Umowa ta wygaśnie w dniu 30 kwietnia 2035 r.
- (41) Władze norweskie wyjaśniły, że przedmiotowa umowa najmu opiera się na zasadach stanowiących podstawę poprzednich umów najmu. Władze norweskie wyjaśniły ponadto, że w nowej umowie najmu znacznie zwiększono dostępność obiektów na potrzeby klubów sportowych. Na podstawie nowej umowy najmu przewidziano wynajem 16 848 godzin rocznie w porównaniu z 12 500 godzin w przeszłości. W ramach nowej umowy najmu zwiększono wysokość czynszu za jedną godzinę z około 1 200 NOK do 1 700 NOK (około 124 i 176 EUR). Podwyższenie to wynika z dwóch przyczyn. Po pierwsze, w przeszłości wysokość czynszu uiszczanego przez gminę ustalano na podstawie poziomu określonego w latach 1989 i 1990, który nie podlegał korektom. Po drugie, koszty budowy związane z zapewnieniem elastycznego zastosowania obiektu i wykorzystywania go na potrzeby różnych dyscyplin sportu prowadzą do sytuacji, w której koszty operacyjne w przeliczeniu na metr kwadratowy znacząco przewyższają cenę istniejącego obiektu za metr kwadratowy.
- (42) Obaj skarżący twierdzili, że czynsz określony w nowej umowie najmu jest wyższy niż w warunkach rynkowych, gdyż ustalono go w oparciu o potrzeby TS, a nie przestrzeni, jaką potrzebowała gmina. Skarżący twierdzą, że wysokość czynszu nie wynika z negocjacji prowadzonych w warunkach pełnej konkurencji, tylko została ustalona w taki sposób, aby pokryć koszt rozbudowy Trondheim Spektrum.
- (43) Jeden ze skarżących twierdził również, że główne elementy kosztów związanych z projektem rozbudowy i remontu wynikają z wymogów dotyczących działalności innej niż działalność objęta zakresem stosowania umowy najmu, m. in. z wymogami dotyczącymi koncertów, profesjonalnych imprez sportowych i targów. Zdaniem jednego ze skarżących podział kosztów między poszczególne rodzaje działalności jest zatem nieprawidłowy, gdyż potrzeby klubów sportowych można było zaspokoić mniejszym kosztem.
- (44) Według władz norweskich czynsz uiszczany na rzecz TS przez gminę na podstawie nowej umowy najmu jest zgodny z warunkami rynkowymi, a zatem nie stanowi pomocy państwa. Na wypadek gdyby Urząd nie był w stanie wykluczyć istnienia pomocy państwa w nowej umowie najmu, władze norweskie zgłosiły umowę najmu jako pomoc zgodną z funkcjonowaniem Porozumienia EOG zgodnie z art. 61 ust. 3 lit. c) Porozumienia EOG.

3.5. ŚRODEK 6 – PODWYŻSZENIE KAPITAŁU W ZWIĄZKU Z NOWYMI I NIEOCZEKIWANYMI KOSZTAMI – WYŁĄCZENIE GRUPOWE

- (45) Jak wskazano w motywie 10 powyżej, w dniu 10 grudnia 2018 r. władze norweskie przedstawiły arkusz informacyjny składany na podstawie ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych ⁽⁴⁰⁾ w odniesieniu do pomocy *ad hoc* na rzecz TS w kwocie 55 mln NOK (około 5,68 mln EUR) w postaci podwyższenia kapitału. Władze norweskie zapewniły podwyższenie kapitału na rzecz TS na podstawie art. 55 ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych.
- (46) Budżet wzrósł z 536 mln NOK do 591 mln NOK (około 61,05 mln EUR), przede wszystkim w wyniku dokonanej w 2018 r. zmiany projektu pod względem jego zakresu. ⁽⁴¹⁾ Władze norweskie wyjaśniły, że TS nie może pokryć tych dodatkowych kosztów z istniejących środków ani poprzez dodatkowe finansowanie rynkowe. Z tego względu w dniu 6 lipca 2018 r. spółka zwróciła się z wnioskiem o podwyższenie kapitału. Zastrzyk kapitałowy przyznano w dniu 5 grudnia 2018 r.
- (47) Według władz norweskich dodatkowy koszt w wysokości 55 mln NOK można podzielić w następujący sposób:
- nowe koszty: koszty dodatkowe w kwocie 40,5 mln NOK w związku ze zmianą projektu;

⁽³⁹⁾ Nowa umowa najmu jest uzależniona od zgodności z warunkami rynkowymi. W umowie dopuszcza się wprowadzenie zmian przez gminę w celu zapewnienia zgodności z testem prywatnego inwestora, gdyby Urząd tego wymagał. Art. 12 umowy najmu z 2019 r. stanowi (w języku norweskim): „Denne avtalen forutsettes å være inngått på markedsmessige vilkår. Det tas forbehold om at avtalen vil – forut for og i avtaleperioden – justeres for å tilfredsstillte eventuelle føringer/krav fra EFTAs overvåkningsorgan (ESA), og/eller andre offentlige myndigheter. Dette for at avtalen til enhver tid skal tilfredsstillte markedsinvestorprinsippet”. Dokument nr 887522, s. 7.

⁽⁴⁰⁾ Sprawa nr 82883, GBER 30/2018/Sports.

⁽⁴¹⁾ Według szacunków TS całkowity koszt wyniósłby 595,4 mln NOK. Gmina zgodziła się jednak na przekazanie nie więcej niż 591 mln NOK.

— nieoczekiwane koszty; przekroczenie budżetu o 14,5 mln NOK.

- (48) Władze norweskie wyjaśniły, że spółka TS stosowała już dużą dźwignię finansową, przez co wolała pokryć te koszty dodatkowe z nowo wniesionego kapitału, a nie w ramach dodatkowych pożyczek. Trudno byłoby zatem pozyskać finansowanie (w rozumieniu dodatkowej pożyczki) na rynku. TS zwróciła się zatem do swoich właścicieli o zapewnienie niezbędnego finansowania.
- (49) W tym czasie gmina była właścicielem większościowym TS (około 78 % akcji), a pozostali właściciele nie wskazali zamiaru uczestnictwa w podwyższeniu kapitału ⁽⁴²⁾. Gmina miała zatem do wyboru: zapewnić dodatkowe środki finansowe i doczekać ukończenia projektu albo przyjąć, że TS nie będzie w stanie dokończyć projektu według zmienionych ostatecznych planów, które stworzono po rozpoczęciu robót budowlanych w ramach pierwotnego projektu.
- (50) Według władz norweskich szereg czynników sprawiło, że zastrzyk kapitałowy był korzystny dla właściciela większościowego TS, czyli dla gminy.
- (51) Dzięki rozbudowie hali o 3 200 miejsc siedzących spółka TS będzie mogła realizować większe wydarzenia, co zwiększy atrakcyjność obiektu dla organizatorów wydarzeń. Według założeń TS możliwa będzie organizacja od czterech do sześciu takich dużych wydarzeń w ciągu roku. Oprócz czynszu duże wydarzenia generują wzrost dochodu w postaci dochodu z wydarzeń VIP, dochodu z tytułu usług gastronomicznych i korzystania z przebieralni. W związku z powyższym rozbudowa prawdopodobnie skutkowałaby znacznym wzrostem dochodu TS.
- (52) Władze norweskie wskazały, że prace remontowe rozpoczęły się przed złożeniem przez TS wniosku o podwyższenie kapitału. Roboty budowlane były w toku przed ukończeniem szczegółowych planów realizacji projektu. Pośpieszne rozpoczęcie robót budowlanych wynikało z konieczności zapewnienia terminowego ukończenia projektu tak, aby spółka TS mogła zapewnić miejsce rozgrywek prowadzonych w ramach mistrzostw Europy w piłce ręcznej kobiet i mężczyzn w 2020 r.
- (53) Dużą część dochodu TS stanowi nie tylko dochód z czynszu, ale także dochód ze sprzedaży biletów. Zapewnienie dodatkowych 3 200 miejsc siedzących mogło zatem spowodować wzrost dochodu ze sprzedaży biletów, szczególnie że dzięki rozbudowie spółka TS mogła zająć się organizacją takich wydarzeń, jak „Disney On Ice”.
- (54) Rozwiązaniem alternatywnym wobec rozbudowy było zainstalowanie tymczasowych siedzeń na potrzeby mistrzostw Europy w piłce ręcznej i innych dużych wydarzeń. Montaż i demontaż tymczasowych siedzeń zająłby około 11 dni, przy czym na ten czas spółka TS musiałaby zamknąć halę, której nie można by wykorzystywać do żadnych celów sportowych. Stosowanie tymczasowych siedzeń wiązałoby się zatem ze spadkiem dochodu TS.
- (55) Zwiększenie udźwigu wind oraz obszaru magazynów zmniejszy koszty i zwiększy wydajność. Większy udźwig wind oznacza, że sprzęt będzie można transportować bezpiecznie i skutecznie do poszczególnych obszarów obiektów. Sama wydajność może oznaczać dla TS oszczędność kosztów ponoszonych w ramach bieżącej działalności. Rozwiązaniem alternatywnym był ręczne przenoszenie sprzętu po stadionie i przewożenie go samochodem. Rozwiązanie to uznano za kosztowne i nieefektywne, szczególnie w świetle zbliżających się mistrzostw.
- (56) Magazyny były konieczne do zapewnienia dobrej logistyki i sprawnej obsługi dużych wydarzeń, w tym mistrzostw w piłce ręcznej. Ponadto zarząd uznał, że potencjalnie magazyny będzie można wynajmować, na przykład w okresie pomiędzy dużymi wydarzeniami, co również stanowiło kolejną możliwość zabezpieczenia dochodu TS.
- (57) Co więcej, w zaistniałej sytuacji gmina mogła stać się niemal jedynym udziałowcem TS. W wyniku podwyższenia kapitału przyznanego w dniu 5 grudnia 2018 r. akcje gminy wzrosły do 99,68 % ⁽⁴³⁾. Fakt posiadania ponad 99 % wszystkich udziałów umożliwia gminie wykup pozostałych udziałów nawet bez zgody obecnych udziałowców mniejszościowych. Jako jedyny udziałowiec gmina znajdzie się w korzystnej sytuacji zgodnie z norweską ustawą o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością ⁽⁴⁴⁾, ponieważ będzie mogła jednostronnie decydować o sposobie funkcjonowania TS w przyszłości.

⁽⁴²⁾ Z wyjątkiem klubu tenisowego posiadającego dwa udziały. Ostatecznie klub tenisowy nie uczestniczył w podwyższeniu kapitału.

⁽⁴³⁾ Władze norweskie wyjaśniły, że aktualna struktura udziałów stanowi rezultat zarówno zastrzyku kapitałowego i będącego jego następstwem procentowego spadku udziału pozostałych udziałowców, jak i zakupu udziałów od pozostałych dużych udziałowców: Danske Bank, Sparebank 1 SMN i Nordei, którzy zgodzili się na przekazanie swoich udziałów gminie za cenę 1 NOK.

⁽⁴⁴⁾ *Lov om aksjeselskaper (aksjeloven)*, LOV-1997-06-13-44.

- (58) Oznacza to również, że gmina może podjąć decyzję o zmianie statutu spółki, tak aby spółka TS mogła podejmować decyzje bez zgody udziałowców mniejszościowych. Dzięki przedmiotowemu zastrzykowi kapitałowemu gmina znajduje się w sytuacji, w której może uzyskać przyzwoity zwrot z inwestycji w perspektywie długoterminowej albo może być jedynym właścicielem udziałów komercyjnie atrakcyjnej, nowoczesnej, wielofunkcyjnej infrastruktury ⁽⁴⁵⁾.
- (59) W scenariuszu alternatywnym gmina pozostałaby udziałowcem większościowym w spółce, której jedynym majątkiem byłaby mniej atrakcyjna pod względem komercyjnym, gorsza infrastruktura z odpowiednio mniej korzystnymi perspektywami na przyszłość ⁽⁴⁶⁾.
- (60) Jeden ze skarżących twierdził, że podwyższenie kapitału nie jest zgodne ze wszystkimi warunkami określonymi w rozdziale I ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych.

3.6. ŚRODEK 7 – FINANSOWANIE KOSZTÓW INFRASTRUKTURY

- (61) W dniu 14 marca 2017 r. Rada Miasta przyjęła plan zagospodarowania obszaru, na którym znajduje się Trondheim Spektrum i otaczające go tereny parkowe. Proces ten rozpoczęła spółka TS z myślą o rozbudowie obiektu tak, aby stworzyć wielofunkcyjny obiekt, w którym mogą odbywać się koncerty i duże imprezy sportowe oraz który będzie obejmował większą przestrzeń udostępnianą na potrzeby klubów sportowych oraz organizacji targów handlowych i kongresów.
- (62) Władze norweskie wyjaśniły, że plan zagospodarowania stanowi podstawę projektów, takich jak rozbudowa Trondheim Spektrum ⁽⁴⁷⁾. W planie zagospodarowania – w tym stosowanie wymogów dotyczących zamówienia ⁽⁴⁸⁾ (w języku norweskim: *rekkefølgekrav*) – nie nakłada się żadnych obowiązków handlowych na dewelopera, tylko przewiduje się wykorzystanie obszaru w związku z projektem i wskazuje się, jaka infrastruktura (publiczna) musi istnieć przed realizacją projektu ⁽⁴⁹⁾.
- (63) Władze norweskie wyjaśniły, że umowy deweloperskie, w tym umowa zawarta przez gminę i TS w przedmiotowej sprawie, są narzędziem ułatwiającym deweloperowi i gminom zapewnienie spełnienia wymogów planu zagospodarowania i wymogów dotyczących zamówień (*rekkefølgekrav*), w tym w zakresie ogólnych środków infrastrukturalnych.
- (64) Umowy te mogą, ale niekoniecznie muszą zawierać postanowienia, które nakładają na dewelopera pewne obciążenia ekonomiczne związane z ogólnymi środkami infrastrukturalnymi. Co ważne, umowy deweloperskie są wynikiem negocjacji pomiędzy gminą a deweloperem ⁽⁵⁰⁾.
- (65) Władze norweskie wyjaśniły, że odpowiedzialność za ogólne środki infrastruktury spoczywa na gminach, a nie na deweloperze. Ponadto ani gmina, ani deweloper nie mają obowiązku zawierania umowy deweloperskiej ⁽⁵¹⁾.
- (66) Jeżeli jednak umowa deweloperska zostanie zawarta, odpowiednie przepisy prawne określają granice co do kosztów, jakimi może zostać obciążony deweloper. Wynika to z asymetrii pod względem rozkładu siły przetargowej na korzyść gminy na etapie negocjacji i zawierania umów deweloperskich.
- (67) W 1993 r. Rada Miasta przyjęła zasadę pełnego przenoszenia wydatków, zgodnie z którą w ramach projektów budowlanych należy uwzględniać wszystkie związane z nim koszty infrastruktury. W przypadku gdy gmina stosuje tę zasadę, musi jednak uwzględnić przepisy sekcji 17-3 akapit trzeci ustawy o planowaniu i budowie regulujące elementy, które musi zawierać umowa deweloperska ⁽⁵²⁾.
- (68) Jeden ze skarżących twierdzi, że gmina zwolniła spółkę TS z kosztów infrastruktury, które w normalnych warunkach musiałby ponieść deweloper w przypadku tego typu budowy, i tym samym przyznała korzyść na rzecz TS.

⁽⁴⁵⁾ Dokument nr 1085433, sekcja 3.2.

⁽⁴⁶⁾ Dokument nr 1085422, s. 10–15.

⁽⁴⁷⁾ Władze norweskie odsyłają do sekcji 11 ustawy o planowaniu i budowie. *lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven)*, LOV-2008-06-27-71.

⁽⁴⁸⁾ „Wymogi dotyczące zamówienia” oznaczają wymogi związane z zamówieniem na realizację prac mających zapewnić ustanowienie infrastruktury publicznej, infrastruktury technicznej i obszarów zielonych przed oddaniem danego obszaru do użytku oraz wykorzystaniem go do celów budowlanych, w tym wymogi dotyczące zamówienia na realizację robót budowlanych. Zob. sekcja 11-9 ustawy o planowaniu i budowie.

⁽⁴⁹⁾ Władze norweskie odsyłają do sekcji 18 ustawy o planowaniu i budowie.

⁽⁵⁰⁾ Dokument nr 1085422, s. 16.

⁽⁵¹⁾ Dokument nr 1085422, s. 16.

⁽⁵²⁾ Dokument nr 874440, s. 20. W dniu 14 marca 2017 r. Rada Miasta przyjęła szczegółowy plan zagospodarowania dla części Nidarø w sprawie 25/17.

- (69) Koszty infrastruktury (częściowo) pokrywane przez gminę dotyczą następujących elementów:
- sieci wodociągowej/kanalizacyjnej na ulicy Klostergata
 - Władze norweskie wyjaśniły, że konieczność wymiany sieci wodociągowej/kanalizacyjnej nie miała związku z modernizacją Trondheim Spektrum.
 - Prace te zbiegają się w czasie z robotami budowlanymi dotyczącymi Trondheim Spektrum.
 - TS pokrywa część kosztów w kwocie 20 mln NOK,
 - most łączący Nidarø z kościołem Ilen
 - Władze norweskie wyjaśniły, że most ten stanowi element obszaru rekreacyjnego i sieci obiektów rekreacyjnych.
 - Istniejący obecnie most jest przestarzały i wymaga remontu.
 - Most połączy centralne części miasta oraz ważne tereny rekreacyjne i parkowe, a tym samym przyniesie korzyści wszystkim mieszkańcom i odwiedzającym Trondheim,
 - obszary zielone i park publiczny
 - Władze norweskie wyjaśniły, że obszary zielone i park publiczny mają stanowić atrakcyjne dla ogółu społeczeństwa lokalizacje do celów aktywności fizycznej i rekreacji.
 - TS pokrywa część kosztów w kwocie 26 mln NOK.

3.7. ŚRODEK 9 – DOROZUMIANA GWARANCJA NIEODŁĄCZNIE ZWIĄZANA Z UMOWĄ POŻYCZKI MIĘDZY NORDEĄ A TS

- (70) W dniu 11 grudnia 2017 r. spółka TS zawarła umowę pożyczki z Nordeą na kwotę 490 mln NOK⁽⁵³⁾. Nordea zapewni kapitał obrotowy na okres prac budowlanych. Władze norweskie wyjaśniły, że gmina nie jest stroną umowy pożyczki i nie obowiązują ją żadne zobowiązania umowne, na podstawie których musiałaby zapewnić finansowanie lub kapitał na rzecz TS⁽⁵⁴⁾.
- (71) Umowa pożyczki zawiera jednak następujące zapisy⁽⁵⁵⁾:
- „Nordea przywiązuje dużą wagę do faktu, że Trondheim Spektrum AS zamierza przeprowadzić zmiany strukturalne w spółce lub wprowadzić inne środki, które zwiększają możliwość udzielenia gwarancji przez gminę na rzecz Nordea – zgodnie z prawem i w stosownych przypadkach – ograniczającą ryzyko przekroczenia kosztów”.
- „Nordea przywiązuje również dużą wagę do prawa własności gminy Trondheim, przy czym pkt 2 decyzji zarządu z dnia 25 czerwca 2015 r. w sprawie 144/14 stanowi, że gmina Trondheim jako właściciel większościowy Trondheim Spektrum jest gotowa ponieść odpowiedzialność finansową wynikającą z remontu i rozbudowy Trondheim Spektrum”.
- (72) Zapisy te dotyczą klauzuli zawartej w umowie pożyczki sekcja „pozostałe warunki”, która to klauzula stanowi, że⁽⁵⁶⁾:
- „Ryzyko wynikające z przekroczenia kosztów w okresie budowy, których pożyczkobiorca nie może pokryć ze środków własnych: Trondheim Spektrum AS przeprowadzi zmiany strukturalne w spółce lub wprowadzi inne środki, które umożliwią udzielenie gwarancji – zgodnie z prawem i w stosownych przypadkach – przez gminę Trondheim na rzecz Nordei”.
- (73) W tej samej sekcji następująca klauzula stanowi, że⁽⁵⁷⁾:

⁽⁵³⁾ Dokument nr 1054294.

⁽⁵⁴⁾ Dokument nr 1054298, s. 6.

⁽⁵⁵⁾ Dokument nr 1054294, umowa pożyczki między Nordeą a TS, z 11 grudnia 2017 r., s. 1, pkt 5 i 6. Nieoficjalne tłumaczenie zapewnione przez władze norweskie. W języku norweskim: „Nordea har lagt betydelig vekt på at Trondheim Spektrum AS har til hensikt å gjøre selskapsendringer eller andre tiltak som åpner muligheten for at Trondheim kommune, uten å komme i strid med lovverket, om nødvendig kan stille en garanti overfor Nordea som reduserer risikoen ifm kostnadsoverskridelser.”/„Nordea har for øvrig lagt sterk vekt på eierskapet fra Trondheim kommune og vedtaket i formannskapet datert 25. juni 2014 i sak 144/14, hvor det blant annet fremgår av punkt 2 at Trondheim kommune, som største eier av Trondheim Spektrum AS, er innstilt på å ta det nødvendige økonomiske ansvaret som følger av rehabilitering og utvikling av Trondheim Spektrum”.

⁽⁵⁶⁾ Dokument nr 1054294, umowa pożyczki między Nordeą a TS, z 11 grudnia 2017 r., s. 5, „Pozostałe warunki” – ppkt 3. Nieoficjalne tłumaczenie zapewnione przez władze norweskie. W języku norweskim: „Risikoen som følge av at det oppstår kostnadsoverskridelser i byggeperioden og kredittkunden selv ikke kan betale disse: Trondheim Spektrum AS vil gjøre selskapsendringer eller andre tiltak som åpner muligheten for at Trondheim kommune, uten å komme i strid med lovverket, om nødvendig kan stille garanti overfor Nordea”.

⁽⁵⁷⁾ Dokument nr 1054294, umowa pożyczki między Nordeą a TS, z 11 grudnia 2017 r., s. 5, „Pozostałe warunki” – ppkt 4. Nieoficjalne tłumaczenie zapewnione przez władze norweskie. W języku norweskim: „Leieavtalen med Trondheim kommune av 26.10.2017 kan ikke endres/reduseres uten Nordeas forutgående skriftlige samtykke”.

„Umowa najmu zawarta z gminą Trondheim w dniu 26 października 2017 r. nie może zostać zmieniona/ograniczona bez wcześniejszej pisemnej zgody Nordei”.

- (74) Ponadto w sekcji „Zmiana właściciela – obowiązek przedterminowej spłaty” ⁽⁵⁸⁾ umowa pożyczki stanowi, że ⁽⁵⁹⁾:

„Warunkiem zawarcia i utrzymania umowy pożyczki na roboty budowlane jest posiadanie przez gminę Trondheim co najmniej 77,93 % udziałów pożyczkobiorcy i utrzymanie własności na niezmienionym poziomie.

W przypadku zmiany struktury własności, bez wcześniejszego pisemnego powiadomienia Nordei, pożyczka na budowę i każda niespłacona kwota podlegają spłacie, jak określono w klauzuli 11 (wcześniejszy termin zapadalności pożyczki na budowę)”.

- (75) TS i Nordea wcześniej podpisały umowę pożyczki z dnia 27 lipca 2017 r. Umowa ta zawierała warunek, zgodnie z którym każdą nadwyżkę kosztów budowy poniesionych w okresie budowy pokrywa TS albo gmina. Jednym z sygnatariuszy przedmiotowej umowy pożyczki był dyrektor finansowy w Radzie Miasta (ang. *City Executive of Finance*). Umowa ta zawierała zatem klauzule dotyczące odpowiedzialności gminy w zakresie wszelkich przypadków przekroczenia budżetu projektu, a także obowiązków dotyczących umowy najmu, która w tym czasie nie została jeszcze sfinalizowana ⁽⁶⁰⁾.
- (76) Wspólne podpisanie umowy pożyczki uznano później za gwarancję gminną na podstawie sekcji 51 ustawy o gminach ⁽⁶¹⁾. Miasto uznało, że skuteczność gwarancji wymaga zgody państwa. Z różnych względów prawdopodobnie nie wydano by zgody na udzielenie takiej gwarancji, w związku z czym dyrektorowi wykonawczemu w Radzie Miasta (ang. *Chief City Executive*) doradzono, aby niezwłocznie poinformował Nordeę, że gmina nie może być stroną tej umowy pożyczki. Umowa ta została unieważniona. TS i Nordea podpisały zatem obecnie obowiązującą umowę pożyczki bez oficjalnego zaangażowania gminy.

4. UWAGI ZAINTERESOWANYCH STRON

- (77) W dniu 12 czerwca 2019 r. Urząd otrzymał uwagi od jednej zainteresowanej strony, jednego ze skarżących w sprawie. Uwagi dotyczyły ceny uiszczonej przez gminę na rzecz innego obiektu sportowego i zostały przedstawione na poparcie wcześniej podniesionych zarzutów dotyczących zawyżania cen w ramach umowy najmu.

5. UWAGI WŁADZ NORWESKICH DO UWAG ZGŁOSZONYCH PRZEZ ZAINTERESOWANA STRONE

- (78) Władze norweskie wyjaśniły, że obiekt, którego dotyczą uwagi strony trzeciej, znajduje się w budynku szkoły i w całości należy do okręgu, na którego terenie jest zlokalizowany. W latach 2018 i 2019, w ramach rozwiązania tymczasowego gmina wykupiła więcej godzin dostępu do tego obiektu, aby zapewnić wystarczającą dostępność hali na potrzeby klubów sportowych w związku z brakiem dostępności części obiektów Trondheim Spektrum wynikającym z prowadzonych robót budowlanych. Po tym okresie gmina nie ma ani potrzeby, ani finansowej możliwości przedłużenia umowy zawartej w odniesieniu do tego obiektu.
- (79) Zdaniem władz norweskich to tymczasowe rozwiązanie nie jest porównywalne z umową najmu. Okręg jako właściciel obiektu był gotów zaoferować dostęp do części hali po cenie poniżej ceny rynkowej w okresie rozbudowy Trondheim Spektrum. Rozwiązanie to nie miało być ani nie było zgodne z warunkami rynkowymi i nie można uznać, że stanowi ono przesłankę wskazującą, iż umowa najmu zawarta przez gminę w odniesieniu do Trondheim Spektrum jest niezgodna z warunkami rynkowymi.

⁽⁵⁸⁾ W języku norweskim: „eierskifte – obligatorisk førtidig tilbakebetaling”.

⁽⁵⁹⁾ Dokument nr 1054294, umowa pożyczki między Nordeą a TS, z 11 grudnia 2017 r., s. 4. Nieoficjalne tłumaczenie zapewnione przez władze norweskie. W języku norweskim: „Det er et vilkår for inngåelse og opprettholdelse av Byggekredittavtalen, at Trondheim Kommune eier minst 77,93 % av Kredittkunden, og opprettholder sin eierandel uendret. For det tilfellet at eiersammensetningen endres, uten Nordeas forutgående skriftlige samtykke, skal Byggekreditten og ethvert utestående tilbakebetales som angitt i klausul 11 (Førtidig forfall av byggekreditten)”.

⁽⁶⁰⁾ Dokument nr 1054298, s. 5.

⁽⁶¹⁾ *Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)*, LOV-1992-09-25-107. Sekcja 51 stanowi: „1. Vedtak om å stille kausjon eller annen økonomisk garanti for virksomhet som drives av andre enn kommunen eller fylkeskommunen selv, skal godkjennes av departementet. 2. Det kan ikke stilles kausjon eller annen økonomisk garanti knyttet til næringsvirksomhet som drives av andre enn kommunen eller fylkeskommunen selv”. Nieoficjalne tłumaczenie: „1. Decyzję o udzieleniu zabezpieczenia lub innej gwarancji gospodarczej w odniesieniu do działalności prowadzonej przez podmioty inne niż gmina lub sam okręg musi zatwierdzić ministerstwo. 2. Nie można udzielać zabezpieczeń ani innych gwarancji gospodarczych w związku z działalnością gospodarczą prowadzoną przez podmioty inne niż gmina lub okręg”.

II. OCENA

6. ISTNIENIE POMOCY PAŃSTWA

6.1. WPROWADZENIE

(80) Art. 61 ust. 1 Porozumienia EOG stanowi, co następuje:

„Z zastrzeżeniem innych postanowień niniejszego Porozumienia, wszelka pomoc przyznawana przez państwa członkowskie WE, państwa EFTA lub przy użyciu zasobów państwowych w jakiegokolwiek formie, która zakłóca lub grozi zakłóceniem konkurencji poprzez sprzyjanie niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów, jest niezgodna z funkcjonowaniem niniejszego Porozumienia w zakresie, w jakim wpływa na handel między Umawiającymi się Stronami”.

(81) Aby dany środek uznać za pomoc w rozumieniu powyższego postanowienia, muszą zatem być spełnione łącznie następujące warunki: (i) środek musi być przyznany przez państwo lub przy użyciu zasobów państwowych; (ii) środek musi przynosić korzyść przedsiębiorstwu; (iii) środek musi sprzyjać niektórym przedsiębiorstwom (selektywność); oraz (iv) środek musi grozić zakłóceniem konkurencji i wpływać na wymianę handlową.

6.2. POJĘCIE PRZEDSIĘBIORSTWA

(82) Aby stanowić pomoc państwa w rozumieniu art. 61 Porozumienia EOG, środek musi przynosić korzyść przedsiębiorstwu. Pojęcie przedsiębiorstwa obejmuje każdy podmiot prowadzący działalność gospodarczą, niezależnie od jego statusu prawnego i sposobu finansowania⁽⁶²⁾. Z powyższego wynika, że publiczny lub prywatny charakter podmiotu lub fakt, że jest to podmiot z częściowo lub wyłącznie publicznym kapitałem, nie może wpływać na kwestię tego, czy podmiot ten ma status „przedsiębiorstwa” czy też nie ma takiego statusu⁽⁶³⁾.

(83) Działalność gospodarczą stanowi każda działalność polegająca na oferowaniu towarów lub usług na danym rynku⁽⁶⁴⁾. Natomiast przedsiębiorstw nie stanowią podmioty, które nie prowadzą działalności handlowej w tym sensie, że nie oferują towarów ani usług na danym rynku. Zasadniczo sama budowa i obsługa infrastruktury stanowi działalność gospodarczą (a zatem podlega zasadom pomocy państwa), jeżeli dana infrastruktura jest lub będzie wykorzystywana do oferowania towarów lub usług na rynku⁽⁶⁵⁾. Pomoc państwa można przyznać na różnych poziomach: budowy, obsługi i użytkowania infrastruktury⁽⁶⁶⁾.

(84) Trondheim Spektrum to wielofunkcyjny obiekt, w którym odbywają się m.in. koncerty, duże imprezy sportowe, targi i kongresy. Ponadto w Trondheim Spektrum w 2020 r. mają odbyć się w mistrzostwa Europy w piłce ręcznej kobiet i mężczyzn. TS prowadzi zatem działalność gospodarczą.

(85) TS wynajmuje również obiekty gminie, która z kolei udostępnia je klubom sportowym. Fakt, że gmina bezpłatnie udostępnia gminnym klubom sportowym powierzchnię wynajmowaną od TS, nie zmienia charakteru transakcji między TS a gminą przeprowadzonej w ramach działalności gospodarczej. TS jest zatem przedsiębiorstwem w rozumieniu art. 61 Porozumienia EOG.

6.3. ISTNIENIE ZASOBÓW PAŃSTWOWYCH

(86) Aby środek stanowił pomoc państwa, musi być przyznany przez państwo lub przy użyciu zasobów państwowych.

(87) Przekazanie zasobów państwowych może przybierać wiele form, np. dotacji bezpośrednich, kredytów i pożyczek, gwarancji, objęcia udziałów w kapitale przedsiębiorstw i świadczeń w naturze. Zasoby państwowe obejmują wszystkie zasoby sektora publicznego, w tym gmin⁽⁶⁷⁾.

⁽⁶²⁾ Wyrok w sprawie Höfner i Elser przeciwko Macrotron, C-41/90, EU:C:1991:161, pkt 21–23.

⁽⁶³⁾ Wyrok w sprawie Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania, C-74/16, EU:C:2017:496, pkt 42.

⁽⁶⁴⁾ Wyrok w sprawie Cassa di Risparmio di Firenze i in., C-222/04, EU:C:2006:8, pkt 108.

⁽⁶⁵⁾ Wyrok w sprawie Mitteldeutsche Flughafen i Flughafen Leipzig-Halle/Komisja, C-288/11 P, EU:C:2012:821, pkt 40–43.

⁽⁶⁶⁾ Zob. decyzja Urzędu nr 496/13/COL z dnia 11 grudnia 2013 r. dotycząca finansowania sali koncertowej i centrum konferencyjnego Harpa, pkt 50.

⁽⁶⁷⁾ Wyrok w sprawie Niemcy/Komisja, C-248/84, EU:C:1987:437, oraz Zawiadomienie w sprawie pojęcia pomocy państwa, pkt 48.

6.3.1. Środki 4 i 5 – umowy najmu zawarte w latach 2007–2017 i umowa z 2019 r.

- (88) Jeżeli umowy najmu zawarte między gminą a TS (środki 4 i 5) zawierają elementy pomocy państwa, taki środek pomocy zostałby przyznany przez państwo i przy użyciu zasobów państwowych w rozumieniu art. 61 ust. 1 Porozumienia EOG, gdyż środki finansowe pochodziłyby bezpośrednio z gminy.

6.3.2. Środek 6 – podwyższenie kapitału

- (89) Środki finansowe przekazywane w ramach podwyższenia kapitału (środek 6) wypłaca bezpośrednio gmina na rzecz TS, a zatem stanowią one zasoby państwowe w rozumieniu art. 61 ust. 1 Porozumienia EOG.

6.3.3. Środek 7 – finansowanie kosztów infrastruktury

- (90) Finansowanie kosztów infrastruktury, które zwykle ponosi deweloper, przez gminę zostałyby przeprowadzone bezpośrednio przez gminę, a zatem zostałyby dokonane przy użyciu zasobów państwowych w rozumieniu art. 61 ust. 1 Porozumienia EOG.

6.3.4. Środek 9 – dorozumiana gwarancja nieodłącznie związana z umową pożyczki między Nordeą a TS

- (91) W dniu 11 grudnia 2017 r. spółka TS zawarła umowę pożyczki z Nordeą na kwotę 490 mln NOK (około 50,67 mln EUR) ⁽⁶⁸⁾. Nordea zapewnił kapitał obrotowy na okres prac budowlanych ⁽⁶⁹⁾.
- (92) Jak opisano w sekcji 3.7, umowa pożyczki zawiera klauzule, które stanowią, że TS zamierza wprowadzić środki umożliwiające gminie udzielenie gwarancji na rzecz Nordei – zgodnie z prawem i w stosownych przypadkach – w związku z ryzykiem dotyczącym wszelkich przypadków przekroczenia kosztów w okresie prac budowlanych ⁽⁷⁰⁾.
- (93) Przedmiotowa umowa pożyczki zawiera również klauzulę, która stanowi, że umowa najmu zawarta między TS a gminą nie może zostać zmieniona bez wcześniejszej pisemnej zgody Nordei ⁽⁷¹⁾. Ponadto umowa pożyczki zawiera warunek, zgodnie z którym gmina musi posiadać co najmniej 77,93 % udziałów TS ⁽⁷²⁾.
- (94) Władze norweskie twierdziły, że sekcja umowy pożyczki stanowiąca, że umowa najmu zawarta z gminą nie może zostać zmieniona bez wcześniejszej pisemnej zgody Nordei, nie jest wiążąca dla gminy. W przypadku ewentualnej zmiany umowy najmu za zapewnienie uzyskania zgody wierzyciela, tj. Nordei, odpowiada TS.
- (95) Jeżeli chodzi o warunek dotyczący udzielenia i utrzymania pożyczki na budowę, zgodnie z którym gmina musi posiadać co najmniej 77,93 % udziałów TS, władze norweskie przypominają, że zarząd TS, który zawarł umowę pożyczki, nie jest uprawniony do nakładania wiążących zobowiązań na udziałowców spółki, czyli na gminę, w tym w zakresie ewentualnego zbycia udziałów w przyszłości. Treść umowy pożyczki świadczy o tym, że Nordea ma pełną świadomość, że umowa nie może być wiążąca dla gminy, mając na uwadze, iż sekcja druga stanowi, że zmiana w strukturze własności bez zgody oznacza naruszenie umowy przez TS ⁽⁷³⁾.
- (96) Władze norweskie przedstawiły dalsze informacje w odniesieniu do tej umowy pożyczki, podkreślając, że gmina nie jest stroną umowy pożyczki, a zarząd TS nie może nakładać wiążącego zobowiązania na gminę – właściciela większościowego spółki. Klauzule dotyczące zobowiązania po stronie TS do przeprowadzenia ewentualnych zmian strukturalnych w spółce i, w stosownych przypadkach, wprowadzenia środków umożliwiających gminie udzielenie gwarancji nie stanowią zdecydowanego i konkretnego zobowiązania prawnego, które mogłyby być wiążące dla gminy.
- (97) Władze norweskie odsyłają do pisma, które gmina przesłała gubernatorowi okręgu (w języku norweskim: *Fylkesmannen*). Pismo przesłano w związku z wydarzeniami, w wyniku których poprzednią umowę pożyczki unieważniono na podstawie oceny prawnej stanowiącej, że gmina nie mogła być stroną umowy pożyczki i nie mogła udzielić gwarancji.

⁽⁶⁸⁾ Dokument nr 1054294.

⁽⁶⁹⁾ Dokument nr 1054298, s. 6.

⁽⁷⁰⁾ Dokument nr 1054294, umowa pożyczki między Nordeą a TS, z 11 grudnia 2017 r., s. 5, „Pozostałe warunki” – ppkt 3.

⁽⁷¹⁾ Dokument nr 1054294, umowa pożyczki między Nordeą a TS, z 11 grudnia 2017 r., s. 5, „Pozostałe warunki” – ppkt 4.

⁽⁷²⁾ Dokument nr 1054294, umowa pożyczki między Nordeą a TS, z 11 grudnia 2017 r., s. 4, „Zmiana właściciela – obowiązek przedterminowej spłaty” – akapit pierwszy.

⁽⁷³⁾ Dokument nr 1054298, s. 7.

- (98) W piśmie tym gmina poinformowała gubernatora okręgu, że „TS i Nordea pracują nad nowymi rozwiązaniami finansowymi, które nie obejmują udziału gminy”⁽⁷⁴⁾.
- (99) Władze norweskie wskazały również, że gdyby gmina miała prawny obowiązek interwencji, spółka TS nie musiałaby ubiegać się o podwyższenie kapitału⁽⁷⁵⁾, a gmina nie miałaby możliwości podjęcia decyzji w sprawie przyznania tego środka.
- (100) Władze norweskie twierdzą zatem, że z umową pożyczki nie wiąże się zobowiązanie umowne gminy w formie zdecydowanego i konkretnego zobowiązania do udostępnienia zasobów państwowych.
- (101) Przekazanie zasobów państwowych może przybierać wiele form, np. dotacji bezpośrednich, kredytów i pożyczek, gwarancji, objęcia udziałów w kapitale przedsiębiorstw i świadczeń w naturze. Zdecydowane i konkretne zobowiązanie do udostępnienia zasobów państwowych w późniejszym terminie także uznaje się za przekazanie zasobów państwowych⁽⁷⁶⁾. Stworzenie konkretnego ryzyka powstania w przyszłości dodatkowego obciążenia dla państwa, za pomocą gwarancji lub oferty umownej, jest wystarczające do celów art. 61 ust. 1 Porozumienia EOG⁽⁷⁷⁾. Środki państwowe przybierają różną formę, a ich ocena musi dotyczyć skutków, jakie wywierają, w związku z czym nie można wykluczyć możliwości powstania dodatkowego obciążenia dla państwa w związku z korzyściami przyznanymi w formie gwarancji państwowej⁽⁷⁸⁾.
- (102) Urząd przeprowadził ocenę charakteru opisanych postanowień przedmiotowej umowy pożyczki w świetle informacji przedstawionych przez władze norweskie.
- (103) Władze norweskie wykazały, że formalnie gmina nie jest stroną przedmiotowej umowy⁽⁷⁹⁾. Postanowienia umowy pożyczki odnoszą się do decyzji zarządu gminy z dnia 25 lipca 2015 r. stanowiącej, że gmina jest gotowa ponieść odpowiedzialność finansową w niezbędnym zakresie wynikającą z remontu i rozbudowy Trondheim Spektrum. Władze norweskie przedstawiły jednak dokumenty, z których wynika, że w 2016 r. zarząd gminy wskazał, iż gmina będzie wyłącznie wynajmować dostępne obiekty i nie będzie finansować budowy⁽⁸⁰⁾.
- (104) Chociaż dyrektor finansowy w Radzie Miasta był jednym z sygnatariuszy pierwszej umowy pożyczki, fakt ten uznano za nieważny w świetle norweskiego prawa, które wymaga zgody państwa na udzielenie tego typu gwarancji, o czym strony zostały odpowiednio poinformowane.
- (105) Zgodnie z wymogami prawa norweskiego również w przypadku obecnie udzielonej pożyczki wszelkie postanowienia zawarte w umowie pożyczki odnoszące się do gminy nie byłyby możliwe do wyegzekwowania przed sądami krajowymi.
- (106) W związku z powyższym wszelkie zapisy w umowie pożyczki odnoszące się do kwestii, do których Nordea przywiązywała wagę w ocenie przy podejmowaniu decyzji w sprawie udzielenia pożyczki spółce TS, należy uznać za jednostronne oświadczenie złożone w imieniu Nordei.
- (107) Ani postanowień umowy pożyczki stanowiących, że umowa najmu nie może zostać zmieniona bez zgody Nordei, ani postanowienia stanowiącego, że warunkiem udzielenia pożyczki jest posiadanie przez gminę co najmniej 77,93 % udziałów TS, nie można uznać, bez dowodów świadczących o formalnym udziale gminy, za zdecydowane i konkretne zobowiązanie do udostępnienia zasobów państwowych. TS jest spółką z ograniczoną odpowiedzialnością⁽⁸¹⁾, której na mocy prawa norweskiego nie przysługują żadne dodatkowe prawa w porównaniu z innymi spółkami w związku z faktem, że jej właścicielem jest gmina.
- (108) W związku z brakiem innych informacji świadczących o istnieniu zdecydowanego i konkretnego zobowiązania po stronie gminy nie można wykazać, że przedmiotowe postanowienia umowy pożyczki określają zobowiązanie do udostępnienia zasobów państwowych.
- (109) W związku z tym, że w decyzji o wszczęciu postępowania żadne inne postanowienia przedmiotowej umowy pożyczki nie wzbudziły wątpliwości Urzędu, oraz mając na uwadze, że Nordea jest prywatnym uczestnikiem rynku, Urząd stwierdza, że przedmiotowa umowa pożyczki między TS a Nordeą nie wiąże się z pomocą państwa. Środek ten nie będzie zatem stanowił przedmiotu dalszej oceny w kolejnych sekcjach.

⁽⁷⁴⁾ Dokument nr 1085428.

⁽⁷⁵⁾ W niniejszej decyzji określone jako środek 6, zob. sekcja 3.5.

⁽⁷⁶⁾ Zawiadomienie w sprawie pojęcia pomocy państwa, pkt 51.

⁽⁷⁷⁾ Zob. wyroki *Ecotrade*, C-200/97, EU:C:1998:579, pkt 41, *Bouygues i Bouygues Télécom/Komisja i in.*, C-399/10 P i C-401/10 P, EU:C:2013:175, pkt 137–139.

⁽⁷⁸⁾ W tym celu zob. *Ecotrade*, C-200/97, pkt 43 oraz *Bouygues i Bouygues Télécom/Komisja i in.*, C-399/10 P i C-401/10 P, pkt 107.

⁽⁷⁹⁾ Dokument nr 1085428.

⁽⁸⁰⁾ Dokument nr 87440, s. 21.

⁽⁸¹⁾ *Lov om aksjeselskaper (aksjeloven)*, LOV-1997-06-13-44.

6.4. KORZYŚĆ

- (110) Środek musi przynieść TS korzyść, która zwalnia spółkę z kosztów zwykle pokrywanych z jej budżetu.

6.4.1. Środki 4 i 5 – umowy najmu zawarte w latach 2007–2017 i umowa z 2019 r.

6.4.1.1. Wprowadzenie

- (111) W toku postępowania do czasu wydania decyzji o wszczęciu postępowania władze norweskie twierdziły, że umowy najmu stanowią element istniejącego programu pomocy. W decyzji o wszczęciu postępowania Urząd wstępnie stwierdził, że umowy najmu zawarte w latach 1999–2017 nie stanowią programu pomocy. W tym względzie w uwagach do decyzji o wszczęciu postępowania władze norweskie nie zgłosiły zastrzeżeń wobec wstępnej opinii Urzędu. W związku z powyższym i w związku z oceną Urzędu przedstawioną w sekcji 5.1 decyzji o wszczęciu postępowania Urząd stwierdza, że umowy najmu zawarte w latach 1999–2017 nie stanowią programu pomocy.
- (112) Władze norweskie twierdziły, że umowy najmu zawarte w latach 2007–2017 oraz umowa najmu z 2019 r. są zgodne z warunkami rynkowymi, a zatem nie przynoszą korzyści w rozumieniu art. 61 ust. 1 Porozumienia EOG.
- (113) Porządek prawny EOG jest neutralny w odniesieniu do zasad prawa własności i w żaden sposób nie narusza prawa państw EOG do działania jako podmioty gospodarcze. W przypadku jednak gdy organy publiczne bezpośrednio lub pośrednio realizują transakcje ekonomiczne w jakiejkolwiek formie, podlegają one zasadom EOG dotyczącym pomocy państwa. Transakcje ekonomiczne realizowane przez organy publiczne (w tym przedsiębiorstwa publiczne) nie przynoszą korzyści kontrahentowi, a zatem nie stanowią pomocy, jeżeli są realizowane zgodnie z normalnymi warunkami rynkowymi⁽⁸²⁾.
- (114) Władze norweskie zauważyły, że mając na uwadze, iż pozostałe obiekty w Norwegii różnią się pod względem wielkości, sprzętu, konstrukcji i lokalizacji, wskazanie obiektu w pełni odpowiadającego Trondheim Spektrum w Norwegii jest niemożliwe⁽⁸³⁾. Na poparcie twierdzenia, że umowy najmu były zgodne z warunkami rynkowymi władze norweskie przedstawiły jednak informacje dotyczące pozostałych obiektów wynajmowanych do celów podobnych do tych, dla których gmina wynajmuje dostępną powierzchnię od TS, oraz informacje dotyczące innych obiektów w Norwegii.

6.4.1.2. Poziomy odniesienia zapewnione przez władze norweskie.

- (115) Gmina przedstawiła informacje na temat cen, jakie TS stosuje wobec osób trzecich, w porównaniu z cenami stosowanymi przez inne obiekty oraz informacje dotyczące cen najmu dostępnych hali do celów sportowo-rekreacyjnych w innych obiektach.
- (116) Władze norweskie wyjaśniły, że w Trondheim Spektrum znajdują się dwie hale o powierzchni powyżej 2 000 m² (hale D i F), które szczególnie nadają się do organizacji dużych targów, koncertów, konferencji i podobnych wydarzeń. W zależności od rodzaju wydarzenia TS pobiera około 70 000–85 000 NOK za jeden dzień w przypadku większej hali D (około 7 230–8 780 EUR) i 59 000–70 000 NOK w przypadku nieco mniejszej hali F (około 6 100–7 230 EUR).
- (117) Władze norweskie przeprowadziły porównanie z najmem takich pomieszczeń w innych obiektach w Trondheim. Przykładowo dzienna stawka stosowana w przypadku łoża wolnomularskiej w Trondheim wynosi jedynie 15 000–18 000 NOK (około 1 550–1 860 EUR). Jest to nieco mniejszy obiekt, który może pomieścić do 600 osób, podczas gdy hala F w Trondheim Spektrum może pomieścić ponad 1 000 osób.
- (118) Według władz norweskich obiekty zlokalizowane w norweskich miastach o porównywalnej wielkości stosują podobne stawki. W Stavanger cena wynajmu dostępnych pomieszczeń porównywalnych z halą F wynosi około 200 000 NOK za cztery dni, natomiast w przypadku Grieghallen w Bergen opłata wynosi około 300 000 NOK za cztery dni (około 20 100 i 31 000 EUR). Ceny TS są nieco niższe od cen w Bergen⁽⁸⁴⁾.

⁽⁸²⁾ Zawiadomienie w sprawie pojęcia pomocy państwa, pkt 73 i 74.

⁽⁸³⁾ Dokument nr 859501, s. 17.

⁽⁸⁴⁾ Dokument nr 859501, s. 17. Władze norweskie odsyłają również do rozmowy z kierownictwem Trondheim Messeselskap AS, spółki organizującej targi na terenie całej Norwegii, w której to rozmowie gmina została poinformowana, że Trondheim Spektrum nie jest postrzegane jako lokalizacja szczególnie przystępna cenowo. Władze norweskie odsyłają do tej rozmowy w razie potrzeby uzyskania dalszych informacji na temat porównania cen.

- (119) Władze norweskie odniosły się również do obiektu Sotra Arena – zlokalizowanego w gminie Fjell w odległości 25-minutowej jazdy samochodem z miasta Bergen – którego wewnętrzna powierzchnia wynosi 12 000 m². W 2016 r. w obiekcie tym odbyły się targi handlowe, a zastosowana stawka za wynajem około 5 000–7 000 m² powierzchni wyniosła około 100 000–125 000 NOK za trzy dni (około 10 300–12 900 EUR).
- (120) W świetle tego porównania władze norweskie stwierdzają, że ceny stosowane przez TS za wynajem dostępnej hali osobom trzecim wydają się zgodne z cenami rynkowymi.
- (121) Gmina wynajmuje dostęp do różnych obiektów TS, klubów sportowych posiadających własne obiekty, innych organów państwowych (m.in. budynków szkół średnich) oraz w bardzo ograniczonym zakresie do obiektów prywatnych.
- (122) Stawka godzinowa uiszczana przez gminę wynosi 350–2 046 NOK za godzinę (około 36–211 EUR). Stawka godzinowa uiszczana na rzecz TS wynosi 1 174 NOK (około 121 EUR). Na podstawie nowej umowy najmu stawka godzinowa wynosi 1 700 NOK. Władze norweskie zauważają, że różnice w cenie stanowią wypadkową wielu czynników. Ponadto szereg tych obiektów zostało (częściowo) sfinansowanych przez państwo, w związku z czym są one umownie zobowiązane do udostępniania (w określonym zakresie) powierzchni po stałych stawkach.
- (123) Stosunkowo duże różnice w cenie mogą również wynikać z faktu, że nie wszystkie godziny w ciągu dnia są tak samo cenne i nie wszystkie obiekty są równie nowoczesne, dobrze wyposażone i zlokalizowane w centrum miasta co Trondheim Spektrum. Władze norweskie wyjaśniły, że wszystkie powyższe kwestie stanowią wyjaśnienie powodu, dla którego cena uiszczana przez gminę za wynajem części dostępnych powierzchni w innych obiektach jest stosunkowo niższa ⁽⁸⁵⁾.
- (124) Władze norweskie przedstawiły przykłady stawek stosowanych przez Vestlandshallen, centrum sportowe w Bergen. Według władz norweskich cena stosowana w odniesieniu do użytkowników (niebędących klubami sportowymi) w przypadku tego obiektu jest w przybliżeniu taka sama jak cena uiszczana przez gminę na rzecz TS. Wniosek ten opiera się na obliczeniu, gdzie jedna „godzina za halę” Trondheim Spektrum wynosi 60 minut i dotyczy powierzchni 800 m². Jedna czwarta powierzchni hali w Vestlandshallen wynosi około 440 m², a jej wynajem kosztuje 940 NOK za 90 minut (około 97 EUR). Wynika z tego, że teoretycznie cena za 60 minut wyniosłaby około 626 NOK, a zatem 1 252 NOK za nieco większą powierzchnię niż odpowiadająca jej powierzchnia TS (około 65 i 129 EUR).
- (125) Władze norweskie twierdzą również, że miasto Bergen pobiera od użytkowników nieuprzywilejowanych cenę 1 150 NOK za jedną godzinę użytkowania obiektu Haukelandshallen, który jest porównywalny do Trondheim Spektrum (około 119 EUR). Ponadto miasto Tromsø stosuje stawkę 1 940 NOK za jedną godzinę użytkowania przestrzeni o podobnej powierzchni w Tromsøhallen (około 200 EUR).
- (126) Jeżeli chodzi konkretnie o umowę najmu z 2019 r., władze norweskie wyjaśniły, że w ramach nowej umowy najmu zwiększono wysokość najmu na jedną godzinę o około 50 % z około 1 200 NOK na 1 700 NOK (około 124 i 176 EUR) ⁽⁸⁶⁾. Władze norweskie przyznają, że kwoty te stanowią jedne z najwyższych stawek godzinowych, jakie przedstawiły (stawki godzinowe uwzględnione w próbie obiektów sportowych wynoszą około 350–2 046 NOK (około 36–211 EUR)) ⁽⁸⁷⁾.
- (127) Zdaniem władz norweskich po modernizacji Trondheim Spektrum będzie stanowić nowoczesny obiekt położony w centralnej części jednego z największych i najszybciej rozwijających się miast w Norwegii. W opinii władz norweskich stawka godzinowa musiałaby znaczenie przekraczać zakres cen obserwowany na rynku, aby Urząd mógł stwierdzić, że umowa najmu przynosi korzyść ⁽⁸⁸⁾.
- (128) Władze norweskie stwierdziły ponadto, że stawka godzinowa dla użytkowników komercyjnych Trondheim Spektrum w przeszłości była wyższa (1 000–1 800 NOK; około 103–186 EUR) niż stawka określona w gminnej umowie najmu (NOK 1 200; około 124 EUR). Oczekuje się, że stan ten utrzyma się w przyszłości, przy stawce godzinowej wynoszącej około 1 700 NOK na podstawie nowej umowy najmu (około 176 EUR) i odpowiednio wyższej stawce godzinowej dla użytkowników komercyjnych.
- (129) W opinii władz norweskich stwierdzenie, że gmina uiszczala cenę przewyższającą poziom rynkowy, musiałoby oznaczać, że to samo dotyczy również użytkowników komercyjnych Trondheim Spektrum. W opinii władz norweskich nie ma powodów, aby sądzić, że użytkownicy komercyjni wynajmowaliby przestrzeń hali w Trondheim Spektrum po cenie przewyższającej poziom rynkowy ⁽⁸⁹⁾.

⁽⁸⁵⁾ Dokument nr 859501, s. 18.

⁽⁸⁶⁾ Dane liczbowe z 2017 r.

⁽⁸⁷⁾ Zob. sekcja 5.4.2 niniejszej decyzji.

⁽⁸⁸⁾ Dokument nr 1040641, s. 9.

⁽⁸⁹⁾ Dokumenty nr 1040641, s. 10, i 1054298, s. 5.

- (130) W opinii władz norweskich Urząd może stwierdzić, że umowy najmu nie zawierają elementu pomocy. Aby umożliwić Urzędowi wyciągnięcie takiego wniosku, władze norweskie zasadniczo jak dotąd przekazały następujące dane:
- zewnętrzne poziomy odniesienia, tj. stawki godzinowe za wynajem godzin użytkowania hali w porównywalnych infrastrukturach wielofunkcyjnych,
 - „wewnętrzne poziomy odniesienia”, tj. dokumenty, z których wynika, że TS czerpie niemal taki sam dochód z innych gałęzi działalności przy mniejszym wykorzystaniu dostępnej powierzchni,
 - dokumenty wskazujące, że TS nie wynajmuje dostępnych powierzchni osobom trzecim po sztucznie niskich cenach, co świadczy o tym, że działalność „gospodarcza” spółki nie jest objęta subsydiowaniem ⁽⁹⁰⁾.

6.4.1.3. Ocena umów najmu przeprowadzona przez Urząd

- (131) W celu ustalenia zgodności transakcji z warunkami rynkowymi można ją ocenić w świetle warunków, w jakich miały miejsce porównywalne transakcje przeprowadzane przez porównywalne podmioty prywatne w porównywalnych sytuacjach (analiza porównawcza) ⁽⁹¹⁾.
- (132) Analiza porównawcza może nie być właściwą metodą do ustalenia cen rynkowych, jeżeli dostępne poziomy odniesienia nie zostały określone z uwzględnieniem czynników rynkowych lub jeżeli obowiązujące ceny są znacząco zniekształcone przez interwencje publiczne ⁽⁹²⁾.
- (133) Ponadto, jak zauważyły władze norweskie, jeżeli chodzi o porównanie tych obiektów, widać, że występują między nimi istotne różnice na przykład pod względem czasu wynajmu ⁽⁹³⁾, liczby wynajmowanych godzin, jakości pomieszczeń oraz lokalizacji obiektów w mieście (albo poza miastem).
- (134) Urząd jest zdania, że poziomy odniesienia przedstawione przez władze norweskie nie są wystarczająco porównywalne ani odpowiednie na potrzeby określenia ceny rynkowej, do której czynsz uiszczany na podstawie umowy najmu można by bezpośrednio porównać, zob. dalsze motywy 142–152 poniżej.
- (135) Aby Urząd mógł orzec, że umowy najmu zawierają elementy pomocy, a zatem przynoszą korzyść TS w rozumieniu art. 61 ust. 1 Porozumienia EOG, musi on stwierdzić, że cena zapłacona w ramach umów najmu odbiega od ceny rynkowej w stopniu wystarczającym do uzasadnienia takiego stwierdzenia ⁽⁹⁴⁾.
- (136) Jak opisano powyżej, nie jest możliwe ustalenie dokładnej ceny rynkowej w omawianym przypadku, przy zastosowaniu tradycyjnych metod analizy porównawczej, ponieważ nie można określić porównywalnych i odpowiednich poziomów odniesienia.
- (137) Ponadto ustalenie ceny poprzez odniesienie do kosztów świadczenia usług na podstawie umowy najmu nie wydaje się w tym przypadku właściwe, ponieważ trudno jest określić w znaczący sposób odpowiednią część kosztów inwestycji, która powinna być przypisana do umowy najmu, lub jakie byłyby te koszty w przypadku braku innych działań prowadzonych przez TS.
- (138) Jak wyjaśniły władze norweskie, remont i rozbudowa Trondheim Spektrum została przeprowadzona częściowo dlatego, że gmina nie dysponowała odpowiednimi obiektami do organizacji większych imprez sportowych i kulturalnych. W tym kontekście władze norweskie wspomniały, że Trondheim będzie gospodarzem zawodów piłki ręcznej EURO 2020 zarówno mężczyzn, jak i kobiet. Jednym z celów modernizacji było zatem dostosowanie wyremontowanego obiektu do wymogów Europejskiej Federacji Piłki Ręcznej i udostępnienie go znacznej liczbie widzów.

⁽⁹⁰⁾ Dokument nr 1085422, s. 5.

⁽⁹¹⁾ Zawiadomienie w sprawie pojęcia pomocy państwa, pkt 98.

⁽⁹²⁾ Zawiadomienie w sprawie pojęcia pomocy państwa, pkt 99.

⁽⁹³⁾ Jak wyjaśniły władze norweskie, nie wszystkie godziny w ciągu dnia są równie cenne.

⁽⁹⁴⁾ Zob. np. decyzja Urzędu nr 305/09/COL z dnia 8 lipca 2009 r. w sprawie umowy sprzedaży energii zawartej między gminą Notodden a przedsiębiorstwem Becromal Norway AS, s. 11.

- (139) Zdaniem Urzędu można założyć, że prywatny podmiot gospodarczy, wynajmujący powierzchnię hali w celu udostępnienia jej młodzieżowym klubom sportowym, nie zaakceptowałby ceny, która pokrywałaby znaczne koszty związane z remontem i rozbudową nieproporcjonalną do jego potrzeb wynikających z umowy najmu. Jeżeli takie podejście zostałyby zaakceptowane, umożliwiłoby to stworzenie mechanizmu, w ramach którego gmina mogłaby płacić cenę za wynajem obiektów służących jako hala dla sportów młodzieżowych, co odpowiada finansowej potrzebie przeprowadzenia modernizacji obiektów w ogóle, bez zgłaszania takiego wkładu jako pomocy państwa ⁽⁹⁵⁾.
- (140) Budowę obiektów, w których organizowane będą imprezy sportowe i inne imprezy publiczne, oraz wspieranie różnych rodzajów działalności przynoszących korzyści ogółowi społeczeństwa można uznać za obowiązek państwa. W takich okolicznościach państwo nie działałoby jako podmiot gospodarczy. Działałoby jako organ publiczny. Państwo może zatem, w pewnych okolicznościach, finansować taką działalność, udzielając pomocy państwa. Taki środek musiałby jednak spełniać wszystkie odpowiednie kryteria określone w ogólnym rozporządzeniu w sprawie wyłączeń grupowych ⁽⁹⁶⁾, aby mógł zostać objęty wyłączeniem grupowym, lub ewentualnie musiałby zostać zgłoszony i zatwierdzony jako zgodny na mocy art. 61 ust. 3 lit. c) Porozumienia EOG.
- (141) W związku z powyższym Urząd musi opierać się na innych metodach, aby ocenić, czy umowy najmu zawierają elementy pomocy. Chociaż nie mają one bezpośredniego zastosowania, Urząd uważa, że poziomy odniesienia przedstawione przez władze norweskie mogą być pomocne w ustaleniu zakresu cen rynkowych na potrzeby oceny, czy cena płacona w ramach umów najmu jest daleka od tego, co wydaje się być warunkami rynkowymi dla podobnej usługi.
- (142) Władze norweskie przedstawiły Urzędowi przegląd cen płaconych przez gminę innym obiektom za wynajem hali w tych samych celach, w których gmina wynajmuje dostęp do hali od TS ⁽⁹⁷⁾. Zdaniem Urzędu najbardziej można byłoby je porównać z umowami najmu ocenianymi w niniejszej decyzji.
- (143) Urząd uznaje, że obiekty te są bardziej odpowiednie do celów porównania z wielkością hal wynajmowanych przez gminę niż przykłady cen pobieranych przez obiekty w innych miastach ⁽⁹⁸⁾. Stawki godzinowe przewidziane dla pozostałych obiektów dotyczą, jak się wydaje, sytuacji, w których obiekt jest wynajmowany na czas określony i na różne imprezy. Obiekty te różnią się również pod względem wyposażenia.
- (144) Przedstawione przez władze norweskie poziomy odniesienia, w przypadku gdy gmina wynajmuje powierzchnię hali, dotyczą również uzgodnień, w ramach których wynajmuje się halę na większą liczbę godzin na ten sam rodzaj usług – chociaż żaden z nich nie jest zbliżony do liczby godzin wynajmowanych w ramach umowy najmu pomiędzy gminą a TS. Obiekty te znajdują się również w Trondheim ⁽⁹⁹⁾.
- (145) Władze norweskie stwierdziły, że cena wynosi od 350 do 2 046 NOK za godzinę. Władze norweskie stwierdziły, że stawki godzinowe, jakie gmina płaci w ramach dużej liczby tych indywidualnych umów, są z pewnością niższe od cen rynkowych, a zatem nie są w pełni porównywalne, ponieważ niektóre z tych obiektów zostały częściowo sfinansowane przez państwo, w związku z czym są one umownie zobowiązane do udostępniania pewnych powierzchni po stałych stawkach, nie mówiąc już o fackie, że umowy mogą odnosić się do różnych pór dnia/dni tygodnia, których dotyczą stawki o różnej wartości ⁽¹⁰⁰⁾.

⁽⁹⁵⁾ Władze norweskie przedstawiły sprawozdanie firmy doradczej Norion (dokument nr 1085426), które ma na celu ustalenie, jaka powinna być godzinowa stawka najmu, gdyby TS wymagała rozsądnego zwrotu z inwestycji. Szacunki te nie rozróżniają jednak poszczególnych rodzajów usług. Dostarczają one raczej ogólnego szacunku opartego na powtórzeniu struktury kosztów innych obiektów. Takie podejście nie dostarcza informacji niezbędnych do ustalenia, czy godzinowa stawka najmu płacona przez gminę na rzecz TS odzwierciedla koszty świadczenia usług objętych umowami najmu.

⁽⁹⁶⁾ Zob. art. 55 ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych dotyczący pomocy na infrastrukturę sportową i wielofunkcyjną infrastrukturę rekreacyjną.

⁽⁹⁷⁾ Dokument nr 859501, sekcja 3.8.2.

⁽⁹⁸⁾ Władze norweskie jako przykład wskazały Vestlandshallen i Haukelandshallen w Bergen, oraz Tromsøhallen w Tromsø, a także inne miejsca w celu porównania cen naliczanych przez TS stronom trzecim. Zob. dalsza sekcja 1.2.1.2.

⁽⁹⁹⁾ Liczba godzin, na które wynajęto te obiekty, waha się od 6 do 1 344 (informacje dotyczące godzin wynajętych w 2015 r.).

⁽¹⁰⁰⁾ Dokument nr 1085422, s. 28–29.

- (146) Co więcej, z jedenastu umów najmu, w odniesieniu do których podano cenę, tylko w przypadku dwóch obiektów – Heimdal i Utleira – ceny są zbliżone do ceny płaconej TS przez gminę ⁽¹⁰¹⁾. Władze norweskie przyznały, że stawki za te dwa obiekty są wyższe niż stawki płacone za inne obiekty, w odniesieniu do których dostarczono informacje. Władze norweskie wyjaśniły, że stawki te mogą nie odzwierciedlać ceny rynkowej – ponieważ przy ustalaniu stawki najmu gmina uwzględniła również swoje zainteresowanie wspieraniem działalności klubów sportowych opartych na zasadzie wolontariatu członkowskiego. Cena rynkowa dla tych obiektów może być zatem nieco niższa od wskazanej ⁽¹⁰²⁾.
- (147) Z informacji udostępnionych publicznie na stronie internetowej Heimdal wynika, że stawki godzinowe wahają się od 275 do 550, w zależności od rodzaju zawartej umowy. W związku z tym wydaje się, że stawka opłat za korzystanie z obiektu przez uczestników rynku jest znacznie niższa od stawki płaconej przez gminę w ramach tego najmu.
- (148) Na mocy pozostałych dziewięciu umów najmu za korzystanie z obiektów pobierana jest cena, która jest od 77 % do 242 % ⁽¹⁰³⁾ niższa od ceny płaconej TS przez gminę na mocy starych umów najmu oraz od 154 % do 385 % niższa od ceny płaconej TS przez gminę na mocy umowy najmu z 2019 r.
- (149) Spośród 11 obiektów, w odniesieniu do których podano cenę, cztery z nich są wynajmowane od podmiotów prywatnych ⁽¹⁰⁴⁾. Ceny tych czterech obiektów wynoszą od 425 do 677 NOK.
- (150) Urząd uważa zatem, że poziomy odniesienia przedstawione przez władze norweskie dowodzą raczej, iż cena płacona przez gminę w ramach umów najmu była znacznie wyższa od ceny płaconej za i pobieranej przez inne obiekty, zarówno w ramach dawnych umów, jak i w szczególności po wzroście ceny płaconej za wynajem powierzchni hali w ramach umowy najmu z 2019 r.
- (151) Zdaniem Urzędu wskazanych różnic w cenie pomiędzy stawkami godzinowymi tych obiektów a ceną godzinową płaconą przez gminę na mocy umowy najmu z TS – z których wszystkie są wynajmowane przez gminę na te same cele – nie można całkowicie wyjaśnić faktem, iż niektóre z tych obiektów mogły zostać częściowo sfinansowane przez państwo lub mogły zobowiązać się do zapewnienia pewnych powierzchni po stałych stawkach. Fakt, że umowy te mogą odnosić się do różnych pór dnia lub różnych dni tygodnia, które różnią się pod względem wartości, ma jednakowe zastosowanie do wszystkich obiektów wskazanych przez władze norweskie jako możliwe poziomy odniesienia.
- (152) W świetle powyższych rozważań Urząd nie może wykluczyć, że umowy najmu zawarte w latach 2007–2017 oraz umowa najmu z 2019 r. przyniosły korzyść TS. Biorąc jednak pod uwagę, że taka pomoc byłaby zgodna z funkcjonowaniem Porozumienia EOG, zgodnie z jego art. 61 ust. 3 lit. c), nie ma potrzeby dokonywania ostatecznych ustaleń dotyczących istnienia pomocy ⁽¹⁰⁵⁾.

6.4.2. **Środek 6 – podwyższenie kapitału w związku z nowymi i nieoczekiwanymi kosztami – ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych**

- (153) Władze norweskie przyznały TS podwyższenie kapitału o kwotę 55 mln NOK (około 5,68 mln EUR) na mocy art. 55 ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych. Władze norweskie wyjaśniły, że TS nie może pokryć tych dodatkowych kosztów z istniejących środków ani poprzez dodatkowe finansowanie rynkowe.
- (154) Władze norweskie stwierdziły, że podwyższenie kapitału nie stanowi korzyści dla TS. Według władz norweskich szereg czynników sprawiło, że zastrzyk kapitałowy był korzystny dla gminy jako właściciela TS.
- (155) Władze norweskie stwierdziły, że w sumie modyfikacje prawdopodobnie będą miały znaczący wpływ na rentowność TS, w szczególności w porównaniu ze scenariuszem alternatywnym, tj. gdyby nie dokonano indywidualnych zmian w planach dotyczących siedziby, wind i magazynów. Wszystkie środki spowodowałyby wzrost dochodów/niższe koszty, podczas gdy rozwiązania alternatywne doprowadziłyby do sytuacji odwrotnej ⁽¹⁰⁶⁾.

⁽¹⁰¹⁾ Obiekty te to Heimdal i Utleira, w przypadku których podana cena wynosi 2 046 NOK i 1 302 NOK za godzinę.

⁽¹⁰²⁾ Dokument nr 1096774.

⁽¹⁰³⁾ Stawka godzinowa płacona w ramach starej umowy najmu wynosiła 1 200 NOK i 1 700 NOK w ramach nowej umowy najmu w porównaniu z ceną godzinową pozostałych obiektów, która wynosi od 350 do 677 NOK.

⁽¹⁰⁴⁾ Są to Autronica – hallen (472 NOK), KVT – hallen (677 NOK), Utleirahallen (600 NOK) i Charlottelund (425 NOK).

⁽¹⁰⁵⁾ W odniesieniu do tej linii rozumowania zob. np. decyzja Komisji 2013/452/UE z dnia 2 maja 2013 r. w sprawie pomocy państwa SA.33618 (12/C) którą Szwecja planuje wdrożyć na rzecz hali widowiskowo-sportowej w Uppsali (Dz.U. L 243 z 12.9.2013, s. 19).

⁽¹⁰⁶⁾ Dokument nr 1085422, s. 10.

- (156) Władze norweskie wyjaśniły ponadto, że podwyższenie kapitału uczyniło z gminy niemal jedyne udziałowca TS, co umożliwi jej zakup pozostałych udziałów nawet bez zgody obecnych udziałowców mniejszościowych. Jako jedyny udziałowiec gmina znajdzie się w korzystnej sytuacji zgodnie z norweską ustawą o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością ⁽¹⁰⁷⁾, ponieważ będzie mogła jednostronnie decydować o sposobie funkcjonowania TS w przyszłości.
- (157) Według władz norweskich prywatny inwestor, który musiałby dokonać wyboru między tymi dwoma scenariuszami, prawdopodobnie działałby tak, jak gmina. W każdym razie władze norweskie uważają, że nie ma wystarczających przesłanek do stwierdzenia, że test prywatnego inwestora nie jest spełniony ⁽¹⁰⁸⁾.
- (158) Władze norweskie stwierdziły, że wartość udziałów w TS – która jest nierozzerwalnie związana z infrastrukturą będącą własnością TS – będzie wyższa, jeżeli będą one powiązane z ukończonym obiektem Trondheim Spektrum, niż gdyby projekt remontu został wstrzymany. Modyfikacje sfinansowane dzięki podwyższeniu kapitału przyczynią się do wzrostu rentowności TS, oszczędności kosztów i zwiększenia zdolności generowania przychodów przez infrastrukturę.
- (159) Ponadto gmina znacznie zwiększyła swoje udziały w TS. Wiąże się to przede wszystkim ze wzrostem wartości jej udziałów. Gmina kupiła zasadniczo 18 % udziałów za 55 mln NOK w spółce będącej właścicielem infrastruktury, której sama rozbudowa kosztowała prawie 600 mln NOK. Ponadto pozycja (niemal) jedynego właściciela TS pozwoli gminie na wywieranie bardziej bezpośredniego i natychmiastowego wpływu na działalność i przyszłość spółki.
- (160) Władze norweskie zauważają, że w perspektywie średnio- i długoterminowej nie jest w żadnym wypadku nieprawdopodobne, aby Trondheim Spektrum mogło zostać sprzedane za cenę, która wiązałaby się z akceptowalnym zwrotem z inwestycji za zastrzyk kapitałowy. Jeżeli Trondheim Spectrum nie zostanie sprzedane, wartość jego własności najprawdopodobniej znacznie wzrośnie wraz z zakończeniem rozbudowy oraz wdrożeniem biznesplanu i strategii, w ramach których stopniowo większa część jego dochodów będzie pochodzić z działalności komercyjnej.
- (161) Jeżeli państwo twierdzi, że działało jak prywatny inwestor, w razie wątpliwości musi ono dostarczyć dowody wyraźnie wskazujące, że decyzja o przeprowadzeniu transakcji została podjęta na podstawie ocen ekonomicznych porównywalnych z tymi, jakie w podobnych okolicznościach przeprowadziłby rozsądny podmiot prywatny (o cechach podobnych do cech danego podmiotu publicznego), aby ustalić rentowność transakcji lub korzyści gospodarcze ⁽¹⁰⁹⁾.
- (162) Poziom szczegółowości takiej oceny *ex ante* może się różnić w zależności od złożoności danej transakcji i wartości aktywów, towarów lub usług objętych transakcją. Zwykle takie oceny *ex ante* należy przeprowadzać przy wsparciu ekspertów posiadających odpowiednie umiejętności i doświadczenie. Takie oceny powinny być zawsze oparte na obiektywnych kryteriach i nie powinny na nie wpływać względy związane z porządkiem publicznym. Oceny przeprowadzone przez niezależnych ekspertów mogą dodatkowo potwierdzać wiarygodność oceny.
- (163) W celu ustalenia, czy dany środek przyznaje korzyść gospodarczą, należy ocenić, czy w podobnych okolicznościach prywatny inwestor, o wielkości porównywalnej do analizowanego przedsiębiorstwa, działający w warunkach gospodarki rynkowej, dokonałby wniesienia kapitału w podobnej wysokości, w szczególności w świetle dostępnych informacji i rozwoju sytuacji przewidywanego w momencie dokonywania inwestycji.
- (164) Test prywatnego inwestora opracowano w odniesieniu do różnych transakcji gospodarczych. Sądy EOG opracowały „test prywatnego inwestora” w celu zidentyfikowania obecności pomocy państwa w przypadkach inwestycji publicznych (w szczególności zastrzyków kapitałowych). Przy ustalaniu, w oparciu o tę zasadę, czy inwestycja podmiotu publicznego ma charakter pomocy państwa, konieczna jest ocena, czy w podobnych okolicznościach inwestor prywatny porównywalnej wielkości, działający w normalnych warunkach gospodarki rynkowej, byłby skłonny dokonać przedmiotowej inwestycji ⁽¹¹⁰⁾.

⁽¹⁰⁷⁾ Lov om aksjeselskaper (aksjeloven), LOV-1997-06-13-44.

⁽¹⁰⁸⁾ Dokument nr 1085422, s. 10–15.

⁽¹⁰⁹⁾ Zawiadomienie w sprawie pojęcia pomocy państwa, pkt 79. Zob. wyrok w sprawie Komisja/EDF, C-124/10 P, EU:C:2012:318, pkt 82–85. Zob. także wyrok w sprawie Land Burgenland/Komisja, C-214/12 P, C-215/12 P oraz C-223/12 P, EU:C:2013:682, pkt 61.

⁽¹¹⁰⁾ Zawiadomienie w sprawie pojęcia pomocy państwa, pkt 74.

- (165) Zgodność z testem prywatnego inwestora można wykazać za pomocą biznesplanu *ex ante*, na podstawie którego podjęto decyzję o inwestycji ⁽¹¹¹⁾. Państwo może jedynie powołać się na obiektywne i dające się zweryfikować elementy, które zostały uwzględnione przed podjęciem decyzji o dokonaniu inwestycji lub w jej trakcie.
- (166) Należy zatem wykazać, że inwestycja opiera się na ocenie ekonomicznej odpowiadającej ocenie, jaką przeprowadziłby racjonalnie postępujący inwestor prywatny w porównywalnej sytuacji przed taką inwestycją w celu określenia jej przyszłej rentowności.
- (167) Oceny ekonomiczne przeprowadzone po przyznaniu (potencjalnej) korzyści, retrospektywne stwierdzenie faktycznej rentowności dokonanej inwestycji lub późniejsze uzasadnienia wyboru danego sposobu postępowania nie są wystarczające do stwierdzenia, czy państwo podjęło decyzję o dokonaniu inwestycji w taki sam sposób, jak uczyniłby to inwestor prywatny działający w gospodarce rynkowej ⁽¹¹²⁾.
- (168) Fakt, że wkład kapitałowy jest rzekomo konieczny do kontynuowania działalności przez przedsiębiorstwo lub do zapewnienia odpowiedniej kapitalizacji przedsiębiorstwa, zgodnie z normami ostrożnościowymi lub oszacowaniem powiązanego ryzyka, nie jest wystarczającą podstawą do stwierdzenia, że wymogi testu prywatnego inwestora zostały spełnione.
- (169) Prywatny inwestor działający w normalnych warunkach rynkowych dokonałby takiego wnieśnięcia kapitału wyłącznie w przypadku uznania – na podstawie dostępnych w tamtym momencie informacji i przewidywalnego rozwoju sytuacji – że spodziewana rentowność będzie wystarczająca w momencie wnieśnięcia kapitału.
- (170) Stosując test prywatnego inwestora, zakłada się, że prywatny inwestor będzie starał się zmaksymalizować swoje zyski ⁽¹¹³⁾. Jak stwierdził Sąd w sprawie *Westdeutsche Landesbank Girozentrale/Komisja*: „Należy podkreślić, iż zazwyczaj prywatny inwestor nie zadowolą się faktem, że inwestycja nie przynosi mu strat lub że przynosi mu niewielkie zyski. Będzie się on bowiem starał w rozsądny sposób maksymalnie zwiększyć stopę zwrotu ze swojej inwestycji, w zależności od aktualnych okoliczności oraz zaspokojenia swoich interesów krótko-, średnio- i długoterminowych, także w przypadku inwestycji w przedsiębiorstwo, w którego kapitale zakładowym ma już udziały” ⁽¹¹⁴⁾.
- (171) Władze norweskie stwierdziły, że gmina oceniła, czy jako udziałowiec większościowy Trondheim Spektrum oraz bazując na obiektywnych kryteriach, powinna dokonać dalszych inwestycji w formie podwyższenia kapitału. Ponadto władze stwierdziły, że istniały dobre, rynkowe względy ekonomiczne, które skłoniły gminę do podwyższenia kapitału, w szczególności w świetle scenariusza alternatywnego ⁽¹¹⁵⁾.
- (172) Ponownie z informacji dostarczonych przez władze norweskie wynika jednak, że przed podjęciem decyzji o przyznaniu zastrzyku kapitałowego gmina nie przeprowadziła żadnej oceny ekonomicznej *ex ante*. Nie można uznać za wystarczające twierdzenia, że podmiot gospodarczy stojący przed wyborem pomiędzy ukończeniem remontu a rozwiązaniem alternatywnym działałby prawdopodobnie tak, jak zrobiła to gmina ⁽¹¹⁶⁾, nie dokonując żadnej konkretnej oceny oczekiwanej rentowności inwestycji.

⁽¹¹¹⁾ Zob. np. wyroki w sprawach *Komisja/EDF*, C-124/10 P, EU:C:2012:318, pkt 83–85 i 105, *Francja/Komisja (Stardust Marine)*, C-482/99, EU:C:2002:294, pkt 70–72 oraz *Cityflyer Express/Komisja*, T-16/96, EU:T:1998:78, pkt 76. Zob. również decyzja w sprawie *Shetland Shellfish* (decyzja Komisji 2006/226/WE, Dz.U. L 81 z 18.3.2006, s. 36), w której Komisja odrzuciła dwa sprawozdania przedstawione przez władze Wysp Szetlandzkich, zawierające przewidywany rachunek zysków i strat, przewidywany bilans oraz przewidywany rachunek przepływów pieniężnych na lata 2000, 2001 i 2002. Zjednoczone Królestwo podkreśla, że analizy mają charakter *ex ante*, a założenia, na których się one opierają, są „zachowawcze i ostrożne”, jednak Komisja stwierdziła, że zostałyby one ocenione jako niewystarczające przez prywatnego inwestora działającego w gospodarce rynkowej, mimo stosunkowo skromnych kwot, o których była mowa w przedmiotowym przypadku.

⁽¹¹²⁾ Zob. np. wyrok w sprawie *Komisja/EDF*, C-124/10 P, EU:C:2012:318, pkt 82–86 i 105 oraz 2014/274/UE: Decyzja Komisji z dnia 20 marca 2013 r. w sprawie pomocy państwa nr SA.23420 (11/C, ex NN40/10) wdrożonej przez Belgię na rzecz SA Ducroire (Dz. U. L 144 z 15.5.2014, s. 29) pkt 150–151.

⁽¹¹³⁾ Zob. wyroki: *Włochy/Komisja*, C-303/88, EU:C:1991:136 oraz *Westdeutsche Landesbank Girozentrale/Komisja*, T-228/99 i T-233/99, EU:T:2003:57.

⁽¹¹⁴⁾ Zob. wyrok w sprawie *Westdeutsche Landesbank Girozentrale/Komisja*, T-228/99 i T-233/99, EU:T:2003:57, pkt 314 i 315.

⁽¹¹⁵⁾ Dokument nr 1096774.

⁽¹¹⁶⁾ Dokument nr 1085422, s. 10–15.

- (173) Z wyjaśnień przedstawionych przez władze norweskie nie wynika, że inwestycja była wystarczająco rentowna dla inwestora rynkowego⁽¹¹⁷⁾. Dotyczy to zarówno nowych kosztów, jak i przekroczenia kosztów. Ocena nie może opierać się na takich ogólnych wyjaśnieniach, jak te przedstawione przez władze norweskie. Nie przedstawiono żadnych szacunków dotyczących np. oczekiwanego wzrostu dochodów w związku z dodatkowymi miejscami siedzącymi ani oczekiwanego przyrostu wydajności związanego ze zwiększeniem udźwigu wind i zwiększeniem powierzchni magazynowej.
- (174) Urząd zapewnił władzom norweskim możliwość przedstawienia wszelkich takich dokumentów związanych z transakcją. Władze norweskie nie przedstawiły żadnych ocen ekonomicznych porównywalnych z tymi, których dokonałby racjonalnie postępujący inwestor prywatny w porównywalnej sytuacji przed taką inwestycją w celu określenia jej przyszłej rentowności. Władze norweskie nie przedstawiły zatem dowodów wykazujących, że oczekiwana przyszła rentowność była zadowalająca z punktu widzenia prywatnego inwestora⁽¹¹⁸⁾. W czasie gdy spółka TS wnioskowała o dodatkowy kapitał, gmina posiadała 78 % udziałów w TS. Inni właściciele TS nie wykazali zainteresowania udziałem w podwyższeniu kapitału. Przeciwnie, kilku udziałowców mniejszościowych wyraziło zgodę na przeniesienie swoich udziałów na rzecz gminy za kwotę 1 NOK.
- (175) Fakt, że inni udziałowcy nie byli chętni do udziału w podwyższeniu kapitału i w rzeczywistości przenieśli swoje udziały za kwotę 1 NOK na rzecz gminy, można uznać za wskazujący, że podmioty rynkowe nie postrzegają transakcji jako dochodowej.
- (176) Podsumowując, Urząd uważa, że podwyższenie kapitału stanowi korzyść dla TS odpowiadającą pełnej kwocie podwyższenia kapitału.

6.4.3. Środek 7 – finansowanie kosztów infrastruktury

- (177) Dokładna forma środka nie ma znaczenia przy ustalaniu, czy przynosi on korzyść gospodarczą przedsiębiorstwu. Nie tylko samo przyznanie pozytywnych korzyści gospodarczych jest istotne w odniesieniu do pojęcia pomocy państwa, ale korzyść może stanowić również zwolnienie z obciążeń gospodarczych. Ten drugi przypadek stanowi szeroką kategorię, która obejmuje wszelkie zmniejszenia kosztów obciążających zwykle budżet przedsiębiorstwa. Obejmuje ona wszystkie sytuacje, w których podmioty gospodarcze są zwolnione z kosztów nieodłącznie związanych z prowadzoną przez nie działalnością gospodarczą⁽¹¹⁹⁾.
- (178) Pojęcie korzyści obejmuje również sytuacje, w których podmioty nie muszą ponosić kosztów, jakie na mocy danego porządku prawnego normalnie muszą ponosić inne porównywalne podmioty, niezależnie od niegospodarczego charakteru działalności, której dotyczą koszty⁽¹²⁰⁾.
- (179) Budowa infrastruktury wykorzystywanej do działalności, którą państwo prowadzi w ramach wykonywania swoich uprawnień publicznych i która nie jest eksploatowana komercyjnie, jest zasadniczo wyłączona ze stosowania zasad pomocy państwa⁽¹²¹⁾.
- (180) Nadal można stwierdzić istnienie selektywnej korzyści w odniesieniu do infrastruktury, takiej jak ta oceniona w niniejszym przypadku, która jest finansowana przy użyciu zasobów państwowych i nie jest eksploatowana komercyjnie:
- jeżeli zasady mające zwykle zastosowanie do projektu nakładają na wykonawców projektu obowiązek ponoszenia części kosztów, może zaistnieć selektywna korzyść, jeżeli wykonawca płaci mniej niż jest to wymagane prawem,
 - jeżeli infrastruktura nie ma charakteru ogólnego, ale służy tylko jednemu lub ograniczonej liczbie znanych wcześniej przedsiębiorstw i jeżeli jest dostosowana do ich potrzeb w taki sposób, że przedsiębiorstwo lub przedsiębiorstwa powinny zwykle same ponosić koszty infrastruktury⁽¹²²⁾.

⁽¹¹⁷⁾ Zob. np. wyrok, Westdeutsche Landesbank Girozentrale/Komisja, T-228/99 i T-233/99, EU:T:2003:57, pkt 255 oraz decyzja 2014/274/UE, pkt 153.

⁽¹¹⁸⁾ Decyzja 2014/274/UE, pkt 150–151.

⁽¹¹⁹⁾ Zawiadomienie w sprawie pojęcia pomocy państwa, pkt 68.

⁽¹²⁰⁾ Zawiadomienie w sprawie pojęcia pomocy państwa, pkt 68.

⁽¹²¹⁾ Zob. np. decyzja Komisji z dnia 8 stycznia 2016 r., SA.36019, pkt 36 oraz sieć analityczna Komisji dotycząca infrastruktury dróg, mostów, tuneli i śródlądowych dróg wodnych, dostępna na stronie internetowej: https://ec.europa.eu/competition/state_aid/modernisation/grid_roads_en.pdf.

⁽¹²²⁾ Zob. np. decyzja Komisji z dnia 8 stycznia 2016 r., SA.36019, pkt 38 i 46 oraz cytowane tam orzecznictwo.

- (181) Władze norweskie stwierdziły, że przedmiotowa infrastruktura jest infrastrukturą publiczną o charakterze ogólnym i że TS nie zapłaciła mniej niż jest to wymagane prawem. Finansowanie infrastruktury dotyczy trzech środków.
- (182) Pierwszy dotyczy mostu łączącego półwysep Nidarø z lądem stałym, na którym znajduje się kościół Ilen. Według władz norweskich obecny most jest przestarzały. Jest on całkowicie finansowany przez gminę. Most łączy centralne części miasta oraz ważne tereny rekreacyjne i parkowe, a tym samym przyniesie korzyści wszystkim mieszkańcom i gościom Trondheim.
- (183) Po drugie, prace nad Klostergata dotyczą systemu wodno-ściekowego, który i tak musiał zostać zastąpiony przez gminę. Budowa zbiega się w czasie z pracami nad Trondheim Spektrum. Zgodnie z głównym planem gospodarki wodno-ściekowej na lata 2013–2024, głównym planem zaopatrzenia w wodę na lata 2004–2012 oraz gminnym podplanem zaopatrzenia w wodę na lata 2017–2028, gmina musi oddzielić ścieki bytowe od wód powierzchniowych i odnowić stare wodociągi. Zaleca się, aby działania te zostały przeprowadzone w ciągu 10 lat (od 2014 r.). Gmina stara się skoordynować swoje prace z pracami innych podmiotów. Wodociągi w Klostergata zostały zainstalowane w latach 1895–1915. Władze norweskie wyjaśniły, że gmina zawsze wymienia takie rury, gdy na drodze lub wzdłuż niej prowadzone są inne prace. TS zapłaci udział w wysokości 20 mln NOK ⁽¹²³⁾.
- (184) Po trzecie, obszary zielone i park publiczny mają stanowić atrakcyjne dla ogółu społeczeństwa lokalizacje do celów aktywności fizycznej i rekreacji. Gmina planuje sadzenie roślinności w pobliżu rzeki w celu stworzenia dobrego środowiska dla roślin i zwierząt. Władze norweskie wyjaśniły, że obszary zielone i park publiczny nie są konieczne do realizacji projektu, w przeciwieństwie do infrastruktury, która przyniesie korzyści wszystkim obywatelom i gościom Trondheim ⁽¹²⁴⁾.
- (185) Aby ocenić, czy dany środek stanowi pomoc państwa, Urząd powinien raczej przeanalizować skutki danych środków niż zamierzone cele. Nawet gdyby przyjęto plan dotyczący infrastruktury w związku z planami przedmiotowej rozbudowy Urząd musiałby ocenić, czy infrastruktura ta przynosi korzyści całej społeczności, czy tylko w kontekście samej rozbudowy. Tylko w tym ostatnim przypadku infrastruktura powinna być finansowana przez dewelopera, aby nie doszło do wystąpienia pomocy państwa ⁽¹²⁵⁾.
- (186) Władze norweskie wyjaśniły, że środki finansowane (częściowo) przez gminę nie mają bezpośredniego, faktycznego związku z przedmiotową rozbudową, ale są wynikiem polityki publicznej realizowanej przez gminę w celu zapewnienia tego rodzaju ogólnie dostępnej infrastruktury i wydzielonych publicznie obszarów zielonych ⁽¹²⁶⁾. Wydzielony obszar jest częścią ważnego obszaru rekreacyjnego położonego wzdłuż brzegów rzeki Nidelvy z bardzo różnorodną florą i fauną. Nidarø jest częścią sieci ścieżek spacerowych, które są popularnym miejscem rekreacji na świeżym powietrzu wśród mieszkańców miasta ⁽¹²⁷⁾.
- (187) W świetle informacji przedstawionych przez władze norweskie Urząd uznaje, że przedmiotowe środki infrastrukturalne są przeznaczone dla mieszkańców Trondheim i przynoszą im korzyści. Mimo że pewien wzrost ruchu na tym obszarze może być spowodowany rozbudową, prowadzone prace przyniosą korzyści wszystkim mieszkańcom ⁽¹²⁸⁾.
- (188) Jak opisano powyżej, gmina i TS zawarły umowę deweloperską dotyczącą inwestycji ⁽¹²⁹⁾. Władze norweskie wyjaśniły, że nie ma obowiązku zawierania umowy deweloperskiej – ani w przypadku gminy, ani w przypadku dewelopera.
- (189) Umowy deweloperskie są narzędziem ułatwiającym deweloperowi i gminom zapewnienie spełnienia wymogów planu zagospodarowania i wymogów dotyczących zamówienia, w tym w zakresie ogólnych środków infrastrukturalnych. Umowy te mogą, ale niekoniecznie muszą zawierać postanowienia, które nakładają na dewelopera pewne obciążenia ekonomiczne związane z ogólnymi środkami infrastrukturalnymi. Co ważne, umowy deweloperskie są wynikiem negocjacji pomiędzy gminą a deweloperem.

⁽¹²³⁾ Dokument nr 874440, s. 24.

⁽¹²⁴⁾ Dokument nr 1085422, s. 15 oraz dokument nr 1059170.

⁽¹²⁵⁾ Zob. np. decyzja Komisji 2003/227/WE (Dz.U. L 91 z 8.4.2003, s. 23), pkt 62–67 oraz decyzja Komisji (UE) 2015/508 z dnia 1 paź dziernika 2014 r. w sprawie domniemanej pomocy na infrastrukturę wdrożonej przez Niemcy na rzecz Propapier PM2 GmbH – pomoc państwa SA.36147 (C 30/10) (ex NN 45/10; ex CP 327/08) (Dz.U. L 89 z 1.4.2015, s. 72).

⁽¹²⁶⁾ Dokument nr 1059846.

⁽¹²⁷⁾ Dokument nr 874440, s. 23.

⁽¹²⁸⁾ Zob. np. decyzja 2003/227/WE, pkt 62–67.

⁽¹²⁹⁾ Dokument nr 1059848.

- (190) W prawie nie istnieją przepisy, które wymagałyby od gmin nałożenia takich kosztów na dewelopera. Jeżeli jednak gmina zawrze z deweloperem umowę deweloperską, odpowiednie przepisy prawne określają granice, co do kosztów, jakimi może zostać obciążony deweloper. Wynika to z asymetrii pod względem rozkładu siły przetargowej na korzyść gminy na etapie negocjacji i zawierania umów deweloperskich.
- (191) Władze norweskie odniosły się w tym względzie do niedawnego wyroku sądu okręgowego w Oslo, w którym sąd orzekł, że „uzasadnieniem dla sekcji 17-3 ustawy o planowaniu i budowie była m.in. potrzeba ograniczenia tego, co gminy mogą zawrzeć w umowie deweloperskiej, biorąc pod uwagę, że uprawnienie gminy do wydawania zezwoleń lub zakazów dotyczących projektów zapewnia jej mocną pozycję. Przepis ten zawiera zatem wymóg konieczności, odpowiedniości i proporcjonalności”⁽¹³⁰⁾.
- (192) Władze norweskie wyjaśniły, że margines działań gminy jest zatem ograniczony przez ramy prawne oraz orzecznictwo, o którym mowa powyżej, jeżeli chodzi o analizy konieczności i proporcjonalności. Mimo to gmina stara się narzucić deweloperom jak najwięcej kosztów. Chociaż gmina przyjęła zasadę pełnego transferu kosztów, w praktyce zasada ta jest nieco złagodzona przez ograniczenia wynikające z krajowych ram prawnych.
- (193) Do podziału kosztów pomiędzy gminy i dewelopera w ramach umowy deweloperskiej nie stosuje się wzoru ani wcześniej ustalonych obliczeń. Według władz norweskich takie obliczenia nie byłyby wymagane przez prawo ani użyteczne w praktyce. Projekty, deweloperzy i możliwości ekonomiczne różnych projektów są zbyt niejednolite, aby można było stosować modele matematyczne.
- (194) Gmina ocenia propozycje dewelopera. W celu zapewnienia proporcjonalnego podziału kosztów, całkowite koszty, które musi ponieść deweloper, są porównywane z innymi projektami i praktykami (koszt wkładu w infrastrukturę publiczną za m² BRA (tj. obszaru użytkowania)). W przypadku typowego osiedla mieszkaniowego, które z reguły jest inwestycją wysoce dochodową, akceptowalny koszt za m² obszaru użytkowania wynosi około 2 000 NOK lub mniej. Według władz norweskich projekty komercyjne lub projekty związane ze świadczeniem usług publicznych charakteryzują się zazwyczaj niską rentownością, a co za tym idzie, zazwyczaj utrzymują niższy koszt za m² obszaru użytkowania.
- (195) Jak wynika z umowy deweloperskiej z TS, którą zawarto zgodnie z tą praktyką, koszt po stronie TS wynosi 2 226 NOK za m² obszaru użytkowania.
- (196) Zgodnie z wymogami Urzędu władze norweskie przedstawiły dalsze informacje dotyczące niedawnych, stosunkowo dużych projektów budowlanych w Trondheim, w ramach których zawarto umowę deweloperską. Żaden z projektów nie ponosi znacząco wyższych kosztów za m² obszaru użytkowania niż projekt TS. Są to projekty mieszkaniowe oraz projekty komercyjne/dotyczące usług publicznych. Niektóre z projektów należą do jednej z tych kategorii, a niektóre mają charakter mieszany.
- (197) Koszt nałożony na TS w umowie deweloperskiej jest wyższy niż w większości przedstawionych przykładów. Władze norweskie zauważyły, że nawet wysoce rentowne projekty komercyjne, takie jak rozbudowa hotelu i utworzenie centrum handlowego, wiążą się z poniesieniem tylko nieznacznie wyższych kosztów niż w przypadku TS za m² obszaru użytkowania.
- (198) W odpowiedzi na zapytanie Urzędu władze norweskie stwierdziły, że według ich wiedzy nie istnieją ogólnokrajowe lub specyficzne dla Trondheim statystyki dotyczące kosztów za m² obszaru użytkowania. Istnieją jednak publicznie dostępne dokumenty, z których wynika, że koszt, jaki musi ponieść TS, stanowi górną granicę wkładu, jaki wnosi się w przypadku innych projektów budowlanych. Na przykład w sprawozdaniu Norsk Eiendom z sierpnia 2018 r. stwierdzono, że koszt za m² obszaru użytkowania dla próby dużych inwestycji w Oslo waha się od 975 do 2 167 NOK, przy czym większość projektów wnosi około 1 400 do 1 500 NOK⁽¹³¹⁾.

⁽¹³⁰⁾ Wyrok sądu okręgowego w Oslo, 18-132587TVI-OTIR/07, s. 8. „Bakgrunnen var blant annet et behov for å sette begrensinger for hva kommunene kunne inngå avtale om, da kommunen i kraft av sin myndighet til å gi eller ikke tillatelse har en sterk maktposisjon i forhandlingene. Bestemmelsen oppstiller derfor både et krav om nødvendighet, og krav om rimelighet og forholdsmessighet”. Od tego wyroku wniesiono odwołanie. Władze norweskie powołują się ponadto na dwa nowe wyroki sądu okręgowego w Oslo: 18-104016 (Mortensrud) i 18-132587 (universitetet).

⁽¹³¹⁾ Władze norweskie wyjaśniły, że uprzednio zgłoszone koszty w wysokości 2 081 NOK za m² obszaru użytkowania uległy zmianie w ostatecznej wersji umowy deweloperskiej. Ostateczna prawidłowa kwota wynosi 2 226 NOK za m² obszaru użytkowania.

- (199) Władze norweskie twierdzą, że przedstawione poziomy odniesienia dotyczące kosztu za m² obszaru użytkowania są porównywalne. Zgodnie z norweskim porządkiem prawnym w ocenie proporcjonalności należy w szczególności uwzględnić stabilność gospodarczą podziału kosztów. Aby ustalić, czy umowa deweloperska TS odbiega od zwykłej praktyki, jako poziom odniesienia można wykorzystać projekty mieszkaniowe, nawet jeśli co do zasady mogą się one wiązać z kosztami większymi niż koszty ponoszone w przypadku projektów takich jak Trondheim Spektrum. W każdym razie, również umowy deweloperskie dotyczące inwestycji komercyjnych/usług publicznych zawierane przez gminy mają niższy koszt za m² obszaru użytkowania niż TS.
- (200) Ponadto z odpowiednich przepisów (wymagających oceny proporcjonalności) oraz z wyroków sądów norweskich ⁽¹³²⁾ jasno wynika, że gmina nie mogła nałożyć na TS większych kosztów, nie naruszając przepisów prawa ⁽¹³³⁾.
- (201) Władze norweskie przedstawiły informacje na temat praktyki negocjowania umów deweloperskich w Trondheim, jak również wyjaśnienie wymogu zawartego w odpowiednich przepisach krajowych. Informacje przekazane przez władze norweskie nie wskazują, aby praktyka stosowana w przypadku TS odbiegała od zwykłej praktyki negocjowania podziału kosztów. Przedstawione poziomy odniesienia, mimo że dotyczą innego rodzaju projektów, nie wskazują na to, aby TS płaciła mniej niż jest to zazwyczaj wymagane w odniesieniu do wkładu w infrastrukturę publiczną związaną z projektem deweloperskim w Trondheim.
- (202) Urząd nie może zatem wykazać, że przedmiotowa sprawa odbiega od normalnej praktyki podziału kosztów w projektach z zakresu infrastruktury publicznej.
- (203) Po dokonaniu oceny informacji przedstawionych przez władze norweskie Urząd nie może zatem stwierdzić, że podział kosztów infrastruktury, w odniesieniu do remontu i rozbudowy TS, zapewnił TS selektywną korzyść. W związku z tym uznaje się, że środek nie stanowi pomocy, a zatem nie będzie stanowił przedmiotu dalszej oceny w kolejnych sekcjach.

6.5. SELEKTYWNOŚĆ

- (204) Aby środek stanowił pomoc, musi on być selektywny w tym sensie, że sprzyja „niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów”.
- (205) Przedmiotowe środki są środkami indywidualnymi skierowanymi wyłącznie do TS. Są one zatem selektywne w rozumieniu art. 61 ust. 1 Porozumienia EOG.

6.6. WPLYW NA WYMIANĘ HANDLOWĄ I ZAKŁÓCENIE KONKURENCJI

- (206) Środek pomocy musi być w stanie zakłócić konkurencję i wpłynąć na wymianę handlową między umawiającymi się stronami Porozumienia EOG.
- (207) Sam fakt, że środek wzmacnia pozycję przedsiębiorstwa w porównaniu z innymi przedsiębiorstwami konkurującymi w wymianie handlowej w obrębie EOG, uznaje się za wystarczający do stwierdzenia, że środek ten może wpłynąć na wymianę handlową między państwami EOG i zakłócić konkurencję między przedsiębiorstwami mającymi siedzibę w innych państwach EOG ⁽¹³⁴⁾.
- (208) Zastrzyk kapitałowy przyniósł TS korzyść, która wzmacnia jej pozycję w porównaniu z innymi przedsiębiorstwami, z którymi konkuruje ona na rynku obejmującym cały EOG. To samo dotyczy wszelkich korzyści przyznanych TS w ramach potencjalnego elementu pomocy zawartego w umowach najmu.
- (209) Urząd musi ponadto rozważyć, czy środki te mogą mieć wpływ na wymianę handlową między państwami EOG. W tym względzie Trybunał Sprawiedliwości orzekł, że „jeśli pomoc przyznana przez państwo członkowskie wzmacnia pozycję niektórych przedsiębiorstw w stosunku do pozycji zajmowanej przez inne konkurencyjne przedsiębiorstwa w ramach wewnątrzspółnotowej wymiany handlowej, należy uznać, że ma ona wpływ na tę wymianę” ⁽¹³⁵⁾.

⁽¹³²⁾ Sekcja 17-3 ustawy o planowaniu i budowie oraz wyrok sądu okręgowego w Oslo, 18-132587TVI-OTIR/07.

⁽¹³³⁾ Dokument nr 1085422, s. 15–20.

⁽¹³⁴⁾ Sprawa E-6/98, Norwegia/ESA [1999], Zbiór Orzeczeń Trybunału EFTA, s. 76, pkt 59, oraz wyrok w sprawie Philip Morris/Komisja 730/79, EU:C:1980:209, pkt 11.

⁽¹³⁵⁾ Wyrok w sprawie Eventech, C-518/13, EU:C:2015:9, pkt 66.

- (210) Trondheim Spektrum ma możliwość organizowania średnich i dużych wydarzeń międzynarodowych, które mogą się odbywać również poza regionem ⁽¹³⁶⁾.
- (211) Urząd zauważa, że wpływ na wymianę handlową nie może być jedynie hipotetyczny lub domniemany. Należy ustalić, na podstawie przewidywalnych skutków danego środka, dlaczego zakłóca on konkurencję lub grozi jej zakłóceniem i może mieć wpływ na handel między państwami EOG ⁽¹³⁷⁾.
- (212) Urząd i Komisja w wielu decyzjach uznały, że niektóre działania i środki, ze względu na szczególne okoliczności, miały wyłącznie lokalny wpływ i w związku z tym nie wpływały na handel między państwami EOG. W tych sprawach Komisja i Urząd stwierdzili w szczególności, że beneficjent świadczy usługi na ograniczonym obszarze w granicach terytorium państwa EOG i istnieje niewielkie prawdopodobieństwo przyciągnięcia przez niego klientów z innych państw EOG oraz że nie można przewidzieć, że wpływ środka na warunki inwestycji transgranicznych lub przedsiębiorczości transgranicznej będzie większy niż marginalny. Niektóre z tych decyzji dotyczyły obiektów sportowych i rekreacyjnych, które służą głównie lokalnej publiczności i raczej nie przyciągną klientów lub inwestycji z innych państw EOG ⁽¹³⁸⁾.
- (213) W omawianym przypadku, mimo że niektóre z działań prowadzonych przez TS mają charakter lokalny, Trondheim Spektrum organizuje również imprezy takie jak targi i inne wydarzenia międzynarodowe, które przyciągają zagranicznych klientów. Ponadto Trondheim Spektrum będzie gospodarzem Mistrzostw Europy w piłce ręcznej w 2020 r., które to wydarzenie – jak można założyć – przyciągnie klientów zagranicznych.
- (214) Co więcej rynek organizacji imprez międzynarodowych jest otwarty na konkurencję między dostawcami obiektów i organizatorami imprez, którzy na ogół angażują się w działania będące przedmiotem handlu między państwami EOG ⁽¹³⁹⁾.
- (215) W związku z powyższym Urząd uznaje, że przedmiotowe środki grożą zakłóceniem konkurencji i mogą mieć wpływ na wymianę handlową między państwami EOG.

6.7. WNIOSEK DOTYCZĄCY ISTNIENIA POMOCY

- (216) W świetle powyższego Urząd stwierdza, że:
- a) nie można wykluczyć, że umowy najmu zawarte w latach 2007–2017 (środek 4) i nowa umowa najmu z 2019 r. (środek 5) zawierały elementy pomocy. Jak zostanie wykazane poniżej, taka pomoc byłaby zgodna z funkcjonowaniem Porozumienia EOG, zgodnie z jego art. 61 ust. 3 lit. c), a zatem nie ma potrzeby dokonywania ostatecznych ustaleń dotyczących istnienia pomocy;
 - b) środek 6 – zastrzyk kapitałowy – wiąże się z pomocą państwa;
 - c) środek 7 – finansowanie kosztów infrastruktury – nie wiąże się z pomocą państwa;
 - d) środek 9 – umowa pożyczki między Nordeą a TS – nie wiąże się z pomocą państwa.

7. WYMOGI PROCEDURALNE

- (217) Zgodnie z art. 1 ust. 3 części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale: „Urząd Nadzoru EFTA jest informowany, w czasie umożliwiających mu przedstawienie swoich uwag, o wszelkich planach przyznania lub zmiany pomocy. [...] Zainteresowane państwo nie może wprowadzić w życie projektowanych środków, dopóki procedura ta nie doprowadzi do wydania decyzji końcowej”.

⁽¹³⁶⁾ Dokument nr 859501, s. 22.

⁽¹³⁷⁾ Zob., na przykład, wyrok w sprawie AITEC i in./Komisja, T-447/93, T-448/93 i T-449/93, EU:T:1995:130, pkt 141.

⁽¹³⁸⁾ Zob. na przykład decyzje Komisji w sprawach pomocy państwa N 258/2000 Leisure Pool Dorsten (Dz.U. C 172 z 16.6.2001, s. 16); 2004/114/WE z dnia 29 października 2003 r. w sprawie środków na rzecz portów nienastawionych na zysk dla rekreacyjnych jednostek pływających, Niemalandy (Dz.U. L 34 z 6.2.2004, s. 63); SA.37963 – Zjednoczone Królestwo – domniemana pomoc państwa na rzecz Glenmore Lodge (Dz.U. C 277 z 21.8.2015, s. 3); SA.38208 – Zjednoczone Królestwo – domniemana pomoc państwa na rzecz brytyjskich klubów golfowych będących własnością ich członków (Dz.U. C 277 z 21.8.2015, s. 4); oraz decyzja Urzędu nr 459/12/COL z dnia 5 grudnia 2012 r. w sprawie pomocy na rzecz Bømlabadet Bygg AS na budowę parku wodnego Bømlabadet w gminie Bømlo; oraz decyzja nr 20/19/COL z dnia 2 kwietnia 2019 r. w sprawie Leangbukten Båttforenings Andelslag.

⁽¹³⁹⁾ Zob. decyzja Urzędu nr 496/13/COL z dnia 11 grudnia 2013 r. dotycząca finansowania sali koncertowej i centrum konferencyjnego Harpa, pkt 75.

- (218) Władze norweskie twierdziły, że nowa umowa najmu jest uzależniona od zgodności z warunkami rynkowymi⁽¹⁴⁰⁾. Wyraźnie umożliwia ona wprowadzenie zmian w celu dostosowania warunków umowy do warunków rynkowych, gdyby Urząd tego wymagał. W związku z powyższym Urząd stwierdza, że władze norweskie spełniły wymóg określony w art. 1 ust. 3 części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale w odniesieniu do umowy najmu z 2019 r., pod warunkiem że umowa najmu zawiera element pomocy.
- (219) Władze norweskie nie zgłosiły Urzędowi umów najmu zawartych w latach 2007–2017. Urząd stwierdza zatem, że władze nie wywiązały się ze zobowiązań spoczywających na nich zgodnie z art. 1 ust. 3 części I protokołu 3 w odniesieniu do tego środka, o ile umowy najmu zawierają elementy pomocy.

7.1. ŚRODEK 6 – ZASTRZYK KAPITAŁOWY NIE JEST ZGODNY Z OGÓLNYM ROZPORZĄDZENIEM W SPRAWIE WYŁĄCZEŃ GRUPOWYCH

- (220) Zgodnie z art. 3 ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych pomoc indywidualna udzielana w ramach programów pomocy oraz pomoc *ad hoc* są zgodne ze wspólnym rynkiem w rozumieniu art. 61 ust. 3 lit. c) EOG i wyłączone z wymogu zgłoszenia, o którym mowa w art. 1 ust. 3 część I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale, o ile pomoc taka spełnia wszystkie warunki przewidziane w rozdziale I ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych oraz szczególne warunki dotyczące odnośnej kategorii pomocy ustanowione w rozdziale III ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych.
- (221) Art. 6 ust. 1 ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych stanowi, że rozporządzenie to ma zastosowanie wyłącznie do pomocy wywołującej efekt zachęty. Zgodnie z art. 6 ust. 2 ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych: „Uznaje się, że pomoc wywołuje efekt zachęty, jeżeli beneficjent przed rozpoczęciem prac nad projektem lub działaniem złożył do danego państwa członkowskiego UE lub państwa EFTA pisemny wniosek o przyznanie pomocy. Wniosek o przyznanie pomocy musi zawierać co najmniej następujące informacje: a) nazwę przedsiębiorstwa i informację o jego wielkości; b) opis projektu, w tym daty jego rozpoczęcia i zakończenia; c) lokalizację projektu; d) wykaz kosztów projektu; e) rodzaj pomocy (dotacja, pożyczka, gwarancja, zaliczka zwrotna, zastrzyk kapitału własnego lub inna forma) oraz kwotę finansowania publicznego potrzebnego do realizacji projektu”.
- (222) Władze norweskie twierdzą, że nie jest jasne, w jaki sposób art. 6 ust. 2 ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych powinien być stosowany do projektów będących w trakcie realizacji, które są modyfikowane, których zakres ulega rozszerzeniu lub których finalizacja staje się niepewna. Władze norweskie stwierdziły, że wydaje się logiczne, iż „prace nad projektem”, o których mowa w art. 6 ust. 2 ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych, niekoniecznie muszą oznaczać rozpoczęcie projektu jako całości, ale mogą również odnosić się do późniejszego momentu, w szczególności w sytuacjach, w których „projekt” lub „działalność” polega rzeczywistości na modyfikacji, rozszerzeniu zakresu lub podobnym działaniu, i powinny być w szczególności interpretowane jako obejmujące sytuacje, w których pojawia się nowy „punkt decyzji”.
- (223) Władze norweskie przyznały, że sytuacje, w których projekty są modyfikowane, nie są rzadkością oraz że szacunki budżetowe okazują się niewystarczające. W przypadku projektów infrastrukturalnych może to stanowić raczej regułę niż wyjątek.
- (224) Taka interpretacja może prowadzić do niezamierzonej dyskryminacji między modernizacją istniejącej infrastruktury a infrastrukturą, która jest obecnie budowana. Ponadto może zaistnieć konieczność zatrzymania projektów, które już pochłonęły znaczną ilość zasobów publicznych, lub znacznego zmniejszenia ich rozmiarów w trakcie realizacji.
- (225) Co więcej władze norweskie zauważyły, że taka interpretacja może przynieść niezamierzone i niepożądane konsekwencje w postaci ostrożnego planowania budżetu, co może prowadzić do przyznawania wyższych kwot pomocy.
- (226) Ponadto władze norweskie zauważają, że w szeregu przypadków Urząd zatwierdził pomoc, o którą wnioskowano po uruchomieniu projektu. Władze norweskie uważają, że art. 6 ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych można interpretować w sposób, który pozwala również na uwzględnienie tej sytuacji⁽¹⁴¹⁾.
- (227) Władze norweskie potwierdziły, że prace nad Trondheim Spektrum rozpoczęły się przed złożeniem przez TS wniosku o podwyższenie kapitału przez gminę. Podczas interpretowania ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych Trybunał Sprawiedliwości przyjął rygorystyczne podejście. Trybunał ustalił, że niespełnienie warunków ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych oznaczałoby, że wyłączenie z wymogu zgłoszenia nie miałyby zastosowania do środka⁽¹⁴²⁾.

⁽¹⁴⁰⁾ Art. 12 nowej umowy najmu z 2019 r. stanowi, że (w języku norweskim): „Denne avtalen forutsettes å være inngått på markedsmessige vilkår. Det tas forbehold om at avtalen vil – forut for og i avtaleperioden – justeres for å tilfredsstillte eventuelle føringer/krav fra EFTAs overvåkningsorgan (ESA), og/eller andre offentlige myndigheter. Dette for at avtalen til enhver tid skal tilfredsstillte markedsinvestorprinsippet”.

⁽¹⁴¹⁾ Dokument nr 1085422, s. 10–15.

⁽¹⁴²⁾ Wyroki w sprawach Dilly's Wellnesshotel, C-493/14, EU:C:2016:577, Dilly's Wellnesshotel (II), C-585/17, EU:C:2019:969, Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172 oraz Bayerische Motoren Werke/Komisja i Freistaat Sachsen, C-654/17 P, EU:C:2019:634.

- (228) W odniesieniu do ewentualnego późniejszego rozpoczęcia projektu Urząd zauważa, że dodatkowego kosztu budowy sfinansowanego przez zastrzyk kapitałowy nie można uznawać za osobny projekt w stosunku do remontu i rozbudowy infrastruktury. Te dodatkowe prace budowlane stanowią kontynuację pierwotnych prac w zakresie remontu i rozbudowy Trondheim Spektrum i nie byłyby realizowane, gdyby pierwotny projekt nie istniał. W opinii Urzędu ocenienie dodatkowych prac budowlanych jako „nowego punktu decyzji” oznaczałoby uznanie jej za nowy „projekt”. Każdy taki sztuczny podział projektu infrastrukturalnego stanowiłby ryzyko podważenia ścisłego kryterium efektu zachęty ustalonego w art. 6 ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych i byłby sprzeczny z celem tego rozporządzenia.
- (229) W świetle powyższego Urząd stwierdza, że zastrzyk kapitałowy nie został przyznany zgodnie z ogólnym rozporządzeniem w sprawie wyłączeń grupowych. Pomoc państwa w rozumieniu art. 61 ust. 1 EOG nieobjęta ogólnym rozporządzeniem w sprawie wyłączeń grupowych nadal podlega obowiązkowi zgłoszenia. Władze norweskie nie zgłosiły zastrzyku kapitałowego Urzędowi. W związku z tym Urząd stwierdził, że władze norweskie nie wywiązały się z zobowiązań spoczywających na nich zgodnie z art. 1 ust. 3 części I protokołu 3 do porozumienia o nadzorze i Trybunale. Przyznanie pomocy w dniu 5 grudnia 2018 r. było zatem niezgodne z prawem. W dalszej części Urząd oceni zgodność środka bezpośrednio na podstawie art. 61 ust. 3 lit. c) Porozumienia EOG.

8. ZGODNOSC SRODKOW POMOCY Z RYNKIEM WEWNETRZNYM

- (230) Urząd może uznać pomoc państwa za zgodną z funkcjonowaniem Porozumienia EOG zgodnie z jego art. 61 ust. 3 lit. c), pod warunkiem że spełnione są konkretne warunki zgodności.
- (231) W większości przypadków te warunki zgodności są określone w sporządzonych przez Urząd wytycznych dotyczących pomocy państwa. W tym przypadku nie istnieją jednak wytyczne dotyczące pomocy państwa mające zastosowanie do danego środka. W związku z tym Urząd oceni umowy najmu (środki 4 i 5) oraz zastrzyk kapitałowy (środek 6) bezpośrednio na podstawie art. 61 ust. 3 lit. c) Porozumienia EOG.
- (232) Przeprowadzana przez Urząd ocena opiera się na wspólnych zasadach oceny:
- przyczynianie się do osiągnięcia wyraźnie określonego celu leżącego we wspólnym interesie,
 - konieczność interwencji państwa,
 - pomoc państwa jako właściwy instrument polityki,
 - istnienie efektu zachęty,
 - proporcjonalność kwoty pomocy (pomoc ograniczona do niezbędnego minimum),
 - uniknięcie nadmiernych negatywnych skutków dla konkurencji i wymiany handlowej, oraz
 - przejrzystość.

8.1. CEL LEŻĄCY WE WSPÓLNYM INTERESIE

- (233) Pomoc państwa musi służyć dobrze określonej celowi leżącemu we wspólnym interesie, który został uznany przez umawiające się strony.
- (234) Działań na rzecz wspierania sportu nie wymieniono bezpośrednio w Porozumieniu EOG jako wspólnego celu. Działania na rzecz wspierania sportu można jednak uznać za jeden z elementów działań na rzecz edukacji, kształcenia i młodzieży, a także jako jeden z elementów działań w obszarze polityki społecznej. Zacieśnienie współpracy w tym obszarze uznaje się za jeden z celów EOG, co wynika w szczególności z treści art. 1 i 78 Porozumienia EOG. Warunki wspomnianej zacieśnionej współpracy zostały bardziej szczegółowo określone w protokole 31 do Porozumienia EOG w sprawie współpracy w konkretnych dziedzinach poza czterema swobodami. Art. 4 tego protokołu nosi tytuł „Edukacja, kształcenie zawodowe, młodzież i sport” – przewidziano w nim m.in. możliwość udziału umawiających się stron w Europejskim Roku Edukacji przez Sport 2004.
- (235) Potwierdza to ścisły związek między działaniami na rzecz wspierania sportu a celami wyznaczonymi w Porozumieniu EOG. Urząd uznał działania na rzecz wspierania sportu, w tym poprzez finansowanie infrastruktury sportowej, za cel leżący we wspólnym interesie ⁽¹⁴³⁾.

⁽¹⁴³⁾ Zob. decyzja Urzędu nr 225/15/COL z dnia 10 czerwca 2015 r. o niewnoszeniu zastrzeżeń wobec środka pomocy w formie przekazania gruntów Vålerenga Fotball AS; nr 357/15/COL z dnia 23 września 2015 r. w sprawie pomocy państwa na rzecz Sandefjord Fotball AS; nr 178/15/COL z dnia 7 maja 2015 r. w sprawie pomocy na rzecz gminy Tromsø na budowę pływalni i kąpieliska o nazwie Templarheimen w gminie Tromsø; oraz nr 13/18/COL z dnia 29 stycznia 2018 r. w sprawie pomocy na budowę i eksploatację obiektu sportowego Templarheimen.

- (236) Oprócz wydarzeń sportowych obiekt będzie wykorzystywany również do wydarzeń kulturalnych i w ten sposób będzie się przyczyniał do propagowania różnorodności kulturowej. W Porozumieniu EOG nie zawarto przepisu odpowiadającego art. 107 ust. 3 lit. d) Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Urząd przyznaje jednak, że środki pomocy państwa można zatwierdzić ze względów kulturowych na podstawie art. 61 ust. 3 lit. c) Porozumienia EOG ⁽¹⁴⁴⁾.
- (237) Komisja zezwoliła na szereg środków pomocy w zakresie wspierania obiektów sportowych i wielofunkcyjnych. Komisja przyznała, że budowę i funkcjonowanie obiektów, w których organizowane będą imprezy sportowe i inne imprezy publiczne przynoszące korzyści ogółowi społeczeństwa, można uznać za obowiązek państwa ⁽¹⁴⁵⁾.
- (238) W związku z tym, że Trondheim Spektrum zapewni ogółowi społeczeństwa praktyczny dostęp do sportu, kultury i rekreacji, w szczególności biorąc pod uwagę wielofunkcyjny charakter hali oraz brak obiektów i odpowiedniej infrastruktury na potrzeby organizacji różnych wydarzeń w Trondheim, udostępniając taki obiekt, gmina będzie wypełniać swój obowiązek wobec ogółu społeczeństwa. W związku z tym budowę Trondheim Spektrum należy uznać za działanie służące osiągnięciu celów polityki leżących we wspólnym interesie.
- (239) Ponadto na korzyść finansowania infrastruktury sportowej i wielofunkcyjnej może również przemawiać art. 55 ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych, jeśli spełniono konkretne warunki tego rozporządzenia. To kolejny dowód na to, że pomoc państwa na rzecz takiej infrastruktury może stanowić cel leżący we wspólnym interesie.
- (240) W związku z tym przedmiotowe środki służą osiągnięciu celu leżącego we wspólnym interesie.

8.2. POTRZEBA INTERWENCJI PAŃSTWA

- (241) Aby ocenić, czy pomoc państwa zapewni możliwość osiągnięcia wyznaczonego celu leżącego we wspólnym interesie, należy najpierw zidentyfikować problem, który miał zostać rozwiązany dzięki udzieleniu pomocy. Pomoc państwa powinna być ukierunkowana na sytuacje, w których może ona przyczynić się do istotnej poprawy, a która nie może nastąpić samoistnie na rynku, np. poprzez usunięcie niedoskonałości rynku lub rozwiązanie problemu związanego z kapitałem lub spójnością.
- (242) Władze norweskie wyjaśniły, że gmina nie dysponuje odpowiednimi obiektami do organizacji większych imprez sportowych i kulturalnych. Trondheim Spektrum umożliwi gminie organizację różnego rodzaju wydarzeń, na przykład EURO 2020 w piłce ręcznej mężczyzn i kobiet. Zamierzony cel będący przedmiotem wspólnego zainteresowania nie zostałby osiągnięty, gdyby nie przedmiotowe środki.
- (243) Ponadto miejscowa Rada ds. Sportu zgłosiła znaczny brak obiektów umożliwiających uprawianie sportu przez młodzież w Trondheim. Potwierdzają to szacunki dokonane przez gminę, które wskazują na potrzebę posiadania co najmniej od 8 do 22 hal odpowiednio przed rokiem 2030 i 2050 ⁽¹⁴⁶⁾. W gminie rośnie zapotrzebowanie na kryte obiekty sportowe, ponieważ więcej zajęć dla dzieci i młodzieży rozwija się w kierunku zajęć całorocznych, w przeciwieństwie do tego, co miało miejsce w przeszłości, gdy zajęcia miały charakter bardziej sezonowy ⁽¹⁴⁷⁾.
- (244) Władze norweskie twierdzą, że powszechnie wiadomo, iż istnieje ogólne niedoinwestowanie w infrastrukturę taką jak Trondheim Spektrum. Potrzeby dotyczącej obiektu nie mogą spełnić podmioty prywatne, ponieważ biorąc pod uwagę ekonomię projektu, mało prawdopodobne jest, aby inwestor prywatny zainwestował w projekty zaspokajające te same potrzeby w Trondheim ⁽¹⁴⁸⁾. TS bezskutecznie starało się szukać finansowania ze strony udziałowców innych niż gmina.
- (245) Gmina przyjęła zasadę bezpłatnego korzystania z obiektów przez młodzieżowe kluby sportowe w gminie. Chodzi o to, aby ułatwić uczestnictwo w zajęciach sportowych niezależnie od poziomu dochodów poszczególnych rodzin.

⁽¹⁴⁴⁾ Zob. decyzja Urzędu nr 496/13/COL z dnia 11 grudnia 2013 r. dotycząca finansowania sali koncertowej i centrum konferencyjnego Harpa oraz jego Wytyczne w sprawie pomocy państwa przeznaczonej na filmy i inne utwory audiowizualne, pkt 10.

⁽¹⁴⁵⁾ Zob. decyzja 2013/452/UE oraz decyzja Komisji z dnia 15 maja 2013 r. dotycząca hali widowiskowo-sportowej w Kopenhadze, SA.33728.

⁽¹⁴⁶⁾ Dokument nr 1040641, s. 3.

⁽¹⁴⁷⁾ Dokument nr 859501, s. 12.

⁽¹⁴⁸⁾ Dokument nr 1054298.

- (246) Wynajem dostępu do hali przez gminę od TS w ramach umowy najmu oraz późniejsza dystrybucja tego dostępu na rzecz młodzieżowych klubów sportowych umożliwi tym klubom oferowanie darmowych zajęć sportowych dla obywateli. W związku z tym, że kluby te nie mają zdolności finansowych w zakresie finansowania tej oferty w ramach własnych środków, koszt finansowy wynajmu dostępu do hali musieliby ponosić użytkownicy końcowi – mieszkańcy gminy.
- (247) Brak ewentualnej pomocy przyznanej za pośrednictwem umów najmu znacznie ograniczyłby zatem ofertę i mógłby prowadzić do wyłączenia z uprawiania amatorskiego sportu obywateli posiadających ograniczone zasoby finansowe. Same mechanizmy rynkowe mogłyby zatem nie zapewnić tego samego poziomu zajęć sportowych w Trondheim.
- (248) Według władz norweskich pomoc – zarówno w formie umów najmu (środki 4 i 5), jak i zastrzyku kapitałowego (środek 6) – rozwiązuje kwestię niedoskonałości rynku. Intencją gminy jest zapewnienie jej mieszkańcom dostępu do takiej infrastruktury, która odpowiada potrzebom mieszkańców Trondheim⁽¹⁴⁹⁾.
- (249) Władze norweskie wyjaśniły, że bez umów najmu zawartych z gminą TS nie utrzyma rentowności. Umowy najmu są zatem kluczowe dla funkcjonowania TS. Ponadto w przypadku braku zastrzyku kapitałowego remont i rozbudowa Trondheim Spektrum nie mogłyby zostać sfinalizowane zgodnie z planem.
- (250) W związku z tym istnieje wyraźna potrzeba dotycząca przedmiotowego środka oraz interwencji państwa.

8.3. WŁAŚCIWY CHARAKTER POMOCY PAŃSTWA

- (251) Pomoc państwa musi stanowić instrument właściwy do osiągnięcia określonego celu leżącego we wspólnym interesie. Środek pomocy nie jest zgodny z funkcjonowaniem Porozumienia EOG, jeśli inne, stwarzające mniej zakłóceń instrumenty polityki lub rodzaje instrumentów pomocy umożliwiają wniesienie tego samego pozytywnego wkładu w osiągnięcie wspólnego celu.
- (252) Za pośrednictwem umów najmu oraz zastrzyku kapitałowego gmina może przyznać dostęp do hali młodzieżowym klubom sportowym w Trondheim zgodnie ze swoją decyzją dotyczącą przyznawania darmowego dostępu do infrastruktury sportowej wszystkim młodzieżowym klubom sportowym. Zasadniczo to samo tyczy się dostępu ogółu społeczeństwa Trondheim do infrastruktury wielofunkcyjnej odpowiedniej do organizacji różnych rodzajów wydarzeń sportowych i kulturalnych. Władze norweskie twierdzą, że nie istnieje inny instrument polityki, który byłby równie odpowiedni do osiągnięcia celu leżącego we wspólnym interesie i jednocześnie mniej zakłócający.
- (253) Władze norweskie wykazały, że istnieje potrzeba zapewnienia nowej hali w Trondheim oraz że umowy najmu ledwo umożliwiają utrzymanie rentowności TS. Ponadto w przypadku braku zastrzyku kapitałowego remont i rozbudowa Trondheim Spektrum nie mogłyby zostać sfinalizowane zgodnie z planem. Urząd zauważa ponadto, że największy udział kosztów modernizacji infrastruktury jest finansowany z prywatnej pożyczki.
- (254) Władze norweskie twierdzą, że podczas gdy pomoc inwestycyjna jest, ogólnie rzecz biorąc, uznawana za mniej zakłócającą niż pomoc operacyjna, udzielenie pomocy inwestycyjnej nie byłoby odpowiednie w odniesieniu do zakupu dostępu do hali. Wynajem dostępu za cenę zbliżoną do ceny rynkowej był i w dalszym ciągu pozostaje najbardziej odpowiednim, oszczędnym i najmniej zakłócającym realnym wariantem w odniesieniu do osiągnięcia celu.
- (255) Urząd zauważa, że pomoc inwestycyjna jest zasadniczo lepsza niż pomoc operacyjna i w mniejszym stopniu zakłócająca. W niektórych okolicznościach pomoc operacyjna może jednak być konieczna jako narzędzie służące osiągnięciu celu leżącego we wspólnym interesie⁽¹⁵⁰⁾.
- (256) Pomoc nieodłącznie związana z umowami najmu mogłaby zostać sklasyfikowana jako pomoc operacyjna. Władze norweskie wyjaśniły jednak, że nie można ostatecznie stwierdzić, że jakkolwiek pomoc byłaby wyłącznie pomocą operacyjną. Wynika to z faktu, że przychody z umów najmu mogą również pokrywać koszty związane z finansowaniem modernizacji Trondheim Spektrum (amortyzacja, odsetki i wpłata własna na poczet pożyczek)⁽¹⁵¹⁾.

⁽¹⁴⁹⁾ Dokument nr 859501, s. 24.

⁽¹⁵⁰⁾ Zob. decyzja Urzędu nr 13/18/COL z dnia 29 stycznia 2018 r. w sprawie pomocy na budowę i eksploatację obiektu sportowego Templarheimen oraz decyzja Urzędu nr 145/17/COL z dnia 25 lipca 2017 r. o niewnoszeniu zastrzeżeń do programu pomocy na rzecz stacji tankowania wodoru w Akershus.

⁽¹⁵¹⁾ Dokument nr 1040641, s. 11.

- (257) Urząd jest zdania, że chociaż formalnie możliwą pomoc można kategoryzować jako pomoc operacyjną, w rzeczywistości nie wspiera ona inwestycji w remont i rozbudowę infrastruktury. Środek umożliwia TS inwestowanie w jego budowę. Skutki ewentualnej pomocy nieodłącznie związanej z umowami najmu mają w ten sposób cechy pomocy inwestycyjnej ⁽¹⁵²⁾.
- (258) W świetle powyższego Urząd twierdzi, że w okolicznościach przedmiotowej sprawy taka pomoc jest odpowiednia do osiągnięcia celu leżącego we wspólnym interesie. Ponadto wygląda na to, że cel leżący we wspólnym interesie – zapewnienie praktycznego dostępu ogółu społeczeństwa do sportu, kultury i rekreacji – nie mógłby zostać osiągnięty w takim samym zakresie przy zastosowaniu innych instrumentów polityki lub rodzajów pomocy. Urząd stwierdza zatem, że środki są właściwe do osiągnięcia określonego celu leżącego we wspólnym interesie.

8.4. EFEKT ZACHĘTY

- (259) Pomoc jest zgodna z funkcjonowaniem Porozumienia EOG wyłącznie jeśli towarzyszy jej efekt zachęty. Do efektu zachęty dochodzi w przypadku, gdy udzielenie pomocy skłania jej beneficjenta do zmiany swojego postępowania w taki sposób, by w jeszcze większym stopniu przyczynić się do osiągnięcia celu leżącego we wspólnym interesie, przy czym do takiej zmiany sposobu postępowania nie mogłoby dojść w przypadku braku pomocy.
- (260) Władze norweskie twierdzą, że w przypadku braku umów najmu kluby młodzieżowe nie mogłyby oferować swoim członkom zajęć w tej samej ilości, tym samym zakresie i o takiej samej różnorodności, a także na tych samych warunkach zgodnie ze wspólnym celem, którego osiągnięciu służy środek. Ponadto rezultat taki przyniósłby prawdopodobnie nawet niższy poziom czynszu w ramach najmu, ponieważ stworzyłyby to ryzyko w odniesieniu do całego funkcjonowania TS.
- (261) Co więcej władze norweskie wykazały, że TS nie mogłoby finansować remontu i rozbudowy Trondheim Spektrum w przypadku braku wpływu dochodów z nowej umowy najmu z 2019 r. ⁽¹⁵³⁾ Na podstawie powyższego Urząd ustalił zatem, że wymogi dotyczące efektu zachęty są spełnione w odniesieniu do każdej pomocy nieodłącznie związanej z umowami najmu.
- (262) Jeśli chodzi o pomoc inwestycyjną, Urząd zauważa, że zastrzyk kapitałowy, o który wnioskowano w dniu 6 lipca 2018 r., przyznano po rozpoczęciu latem 2017 r. prac nad remontem i rozbudową infrastruktury. Władze norweskie wyjaśniły, że bez podwyższenia kapitału Trondheim Spektrum nie zostałyby rozbudowane i wyremontowane, a na pewno nie odbyłoby się to zgodnie z ówczesnym planem i zakresem. Istniał zatem jasny, możliwy do udowodnienia scenariusz alternatywny, pokazujący, że udzielanie pomocy ma efekt zachęty.
- (263) Ponieważ zastrzyk kapitałowy przyznano po rozpoczęciu prac nad projektem, Urząd nie może polegać na domniemaniu istnienia efektu zachęty w przypadku pomocy, o którą wnioskowano przed rozpoczęciem prac ⁽¹⁵⁴⁾. W konkretnych okolicznościach – po ich wnikliwej ocenie – Urząd zatwierdzał pomoc na rzecz projektów, w przypadku których prace budowlane już rozpoczęto ⁽¹⁵⁵⁾.

⁽¹⁵²⁾ Zob. tę linię rozumowania w wyroku w sprawie Austria/Komisja (jednostka C elektrowni jądrowej Hinkley Point), T-356/15, EU:T:2018:439, pkt 577–586 oraz pkt 610–614 i 617. Sąd stwierdził również w pkt 583 wyroku, że „(nic) nie stoi na przeszkodzie temu, aby środek pomocy zmierzający do celu uzasadnionego interesem publicznym, właściwy i niezbędny do osiągnięcia tego celu, który nie zmienia warunków wymiany handlowej w stopniu sprzecznym ze wspólnym interesem i który w związku z tym spełnia wymogi zawarte w art. 107 ust. 3 lit. c) TFUE, uznać za zgodny z rynkiem wewnętrznym na podstawie tego postanowienia, niezależnie od tego, czy należy go uznać za pomoc inwestycyjną, czy za pomoc operacyjną. Należy na wstępie przypomnieć, że nawet pomoc operacyjną można uznać za zgodną z rynkiem wewnętrznym, jeśli te warunki są spełnione”. Zob. również wyroki w sprawach Magic Mountain Kletterhallen/Komisja (infrastruktura portowa, kryta hala wspinaczkowa), T-162/13, EU:T:2016:341, pkt 116–117 oraz Scor SE/Komisja, T-135/17, ECLI:EU:T-2019:287, pkt 115.

⁽¹⁵³⁾ Dokument nr 1040641, s. 14 oraz dokument nr 1085422, s. 26–27.

⁽¹⁵⁴⁾ Wyrok w sprawie HGA i inni/Komisja, C-630/11 P do C-633/11 P, EU:C:2013:387, począwszy od pkt 106.

⁽¹⁵⁵⁾ Zob. decyzja Urzędu nr 178/15/COL z dnia 7 maja 2015 r. w sprawie pomocy na rzecz gminy Tromsø na budowę pływalni i kąpieliska o nazwie Templarheimen w gminie Tromsø oraz kolejna decyzja nr 13/18/COL z dnia 29 stycznia 2018 r. w sprawie pomocy na budowę i eksploatację obiektu sportowego Templarheimen. W sprawie tej Urząd zatwierdził publiczne finansowanie w kwocie 179 mln NOK w formie dotacji na pokrycie kosztów, których nie uwzględniono w poprzedniej decyzji (nr 178/15/COL). Były to nieoczekiwane podwyżki kosztów finalizacji części obiektu sportowego obejmującej pływalnię i kąpielisko oraz nowe koszty związane z kawiarenką oraz budową ścianki wspinaczkowej w ramach obiektu sportowego. Urząd ustalił, że budowa obiektu sportowego nie zostałaby ukończona bez pomocy.

- (264) Urząd nie wyklucza efektu zachęty pomocy na rzecz rozpoczętego projektu, gdy udzielenie pomocy jednoznacznie zapewnia ukończenie projektów, które w przeciwnym razie nie zostałyby ukończone. W tym kontekście, przeprowadzając ocenę efektu zachęty pomocy, należy szczegółowo zbadać scenariusz alternatywny, tj. co przedsiębiorstwo zrobiłoby bez pomocy ⁽¹⁵⁶⁾.
- (265) Władze norweskie wyjaśniły, że zamiarem było finansowanie remontu i rozbudowy Trondheim Spektrum w całości za pośrednictwem długu uzyskanego na rynku. Podejście to spowodowało, że bilans TS ma krytycznie wysoki stosunek zadłużenia długoterminowego do kapitału własnego. Ryzyko wynikające z samej wysokiej dźwigni finansowej uznano jednak za zrekomensowane przez bezpieczny długoterminowy dochód z umowy najmu.
- (266) Dodatkowych kosztów, które były objęte zastrzykiem kapitałowym, nie można było pokryć w ramach dodatkowego zadłużenia, ponieważ dalszy wzrost dźwigni finansowej TS wydawałby się nieuzasadniony ekonomicznie na podstawie szacowanego przyszłego dochodu. Ponadto kredytodawca TS, Nordea, wezwał do ponownej oceny kredytowej TS w świetle tych wydarzeń i nie wydawało się, aby był skłonny zapewnić dodatkowe finansowanie.
- (267) W rezultacie zarząd TS wnioskował o dodatkowy kapitał od swoich właścicieli ze względu na to, że nie istniały alternatywne rozwiązania w zakresie uzyskania niezbędnego finansowania, a TS znalazło się w sytuacji, w której nie było w stanie ukończyć remontu i rozbudowy.
- (268) Władze norweskie stwierdziły, że efekt zachęty jest obecny, jeśli projekt, którego dotyczy inwestycja, nie mógłby zostać zrealizowany w pożądanym zakresie lub formie w przypadku braku zastrzyku kapitałowego.
- (269) W tym względzie władze norweskie przypominają, że TS ma niewielką, jeśli jakkolwiek, marżę finansową – z ledwością będzie w stanie sfinansować modernizację i z czasem uzyskać rentowność. Każde zmniejszenie dochodu, na przykład z umowy najmu, lub zwiększenie kosztów – w tym ze względu na większy udział kosztów infrastruktury – postawiłoby TS w sytuacji, w której nie mogłoby pokryć swoich kosztów. W przypadku braku tych środków modernizacja Trondheim Spektrum nie mogłaby zatem zostać zrealizowana zgodnie z planem.
- (270) Władze norweskie zauważają, że w przypadku braku zastrzyku kapitałowego pokrywającego nowe i nieoczekiwane koszty TS musiałyby zatrzymać modernizację lub zakończyć projekt w nieoptymalnej, niepożądanym formie niespełniającej celu leżącego we wspólnym interesie, w tym na przykład w zakresie potrzeb dotyczących różnych rodzajów sportów amatorskich, lub celu gminy dotyczącego organizacji wydarzeń takich jak mistrzostwa Europy w piłce ręcznej. W opinii władz norweskich jest to wystarczające do udowodnienia, że środek miał efekt zachęty ⁽¹⁵⁷⁾.
- (271) Na podstawie informacji przedstawionych przez władze norweskie Urząd twierdzi, że w przypadku braku zastrzyku kapitałowego TS byłoby niezdolne do sfinalizowania modernizacji Trondheim Spektrum. Według władz norweskich TS nie mogło zwiększyć finansowania projektu, co oznaczało, że prace budowlane musiałyby zostać zatrzymane. Scenariuszem alternatywnym w tym przypadku byłoby zatem porzucenie remontu i rozbudowy infrastruktury. Właśnie w tych okolicznościach władze norweskie uznały zastrzyk kapitałowy za niezbędny.
- (272) W świetle powyższego Urząd twierdzi, że wykazano, iż zastrzyk kapitałowy wywołał zmianę w zachowaniu TS w taki sposób, że zaangażowało się ono w dodatkową działalność – finalizację modernizacji Trondheim Spektrum – czego nie byłoby w stanie dokonać bez pomocy ⁽¹⁵⁸⁾.

⁽¹⁵⁶⁾ W tym kontekście zob. wyrok w sprawie Kronoply/Komisja, T-162/06, EU:T:2009:2, pkt 85, podtrzymany w odwołaniu w sprawie Kronoply/Komisja, C-117/09 P, EU:C:2010:370. Zob. również decyzję Urzędu nr 110/15/COL z dnia 8 kwietnia 2015 r., Finnjord AS, pkt 67–68; nr 178/15/COL z dnia 7 maja 2015 r. w sprawie pomocy na rzecz gminy Tromsø na budowę pływalni i kąpieliska o nazwie Templarheimen w gminie Tromsø; nr 13/18/COL z dnia 29 stycznia 2018 r. w sprawie pomocy na budowę i eksploatację obiektu sportowego Templarheimen; oraz nr 344/09/COL z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie Helguvík Aluminium Smelter.

⁽¹⁵⁷⁾ Dokument nr 1040641, s. 14 oraz dokument nr 1085422, s. 26–27.

⁽¹⁵⁸⁾ Dokument nr 930813.

(273) W związku z tym przedmiotowe środki spełniają wymóg dotyczący efektu zachęty.

8.5. PROPORCJONALNOŚĆ

8.5.1. Umowy najmu (środki 4 i 5)

- (274) Pomoc państwa jest proporcjonalna, jeśli ogranicza się ona do minimum potrzebnego do osiągnięcia określonego celu leżącego we wspólnym interesie.
- (275) Jak stwierdzono w motywie 216 powyżej, nie można wykluczyć, że umowy najmu zawarte w latach 2007–2017 i umowa najmu z 2019 r. przyniosły TS korzyść. Aby przeprowadzić ocenę tych środków, Urząd musi określić w kategoriach ilościowych pomoc nieodłącznie związaną ze środkami w stopniu dostatecznym, aby móc ocenić, czy są one proporcjonalne.
- (276) Władze norweskie twierdzą, że element pomocy nieodłącznie związany z umową najmu jest niewielki i w związku z tym proporcjonalny. Czyszn, który gmina uiszcza na rzecz TS w ramach umowy najmu, ledwie pozwala TS na utrzymanie rentowności. W przypadku braku umów najmu TS nie mogłoby kontynuować swojej działalności.
- (277) Władze norweskie twierdzą ponadto, że dostarczyły dowody wykazujące, że nie występuje subsydiowanie skrośne działalności komercyjnej TS. Rozdzielność księgowa wprowadzona w działalności TS działa jako zabezpieczenie w celu zapewnienia proporcjonalności pomocy, zapewniając wykorzystanie jej do osiągnięcia celu leżącego we wspólnym interesie ⁽¹⁵⁹⁾.
- (278) Według władz norweskich środki, o których mowa (umowy najmu i zastrzyk kapitałowy), łącznie pokrywają niedopasowanie poziomu płynności, tj. straty z działalności operacyjnej TS. Już na tej podstawie środki są niezbędne i proporcjonalne. Wniosek ten potwierdza fakt, że mniej więcej połowę dostępu do Trondheim Spektrum wykorzystują amatorzy, przy czym użytkownicy profesjonalni płacą za korzystanie cenę rynkową.
- (279) Władze norweskie twierdzą ponadto, że nawet jeśli przedstawione poziomy odniesienia nie byłyby odpowiednie do celu wyłączenia pomocy w przedmiotowym przypadku, dowodzą one, że ceny umów najmu mieszczą się w granicach tego, co jest zwyczajowo przyjęte na tym rynku w Norwegii.
- (280) Czyszn w ramach umowy najmu opiera się na stałej ilości dostępu wynoszącej 16 848 godzin rocznie oraz na stawce godzinowej wynoszącej 1 700 NOK. W poprzedniej umowie najmu stawka godzinowa wynosiła 1 200 NOK przy średnio 12 000 godzin rocznie.
- (281) Kwota czysznu płaconego rocznie przez gminę na rzecz TS wynosi 30 mln NOK. Maksymalna kwota pomocy, która mogłaby zostać przyznana TS w ramach nowej umowy najmu, wynosiłaby w związku z tym 30 mln NOK. Zakładałaby ona jednak, że cena rynkowa za czyszn godzinowy wynosiłaby 0 NOK. Obliczenie kwoty pomocy nieodłącznie związanej z nową umową najmu byłoby równoważne z różnicą między kwotą 30 mln NOK a ceną rynkową.
- (282) Chociaż poziomy odniesienia przedstawione przez władze norweskie nie są wystarczająco porównywalne, aby móc wykluczyć istnienie pomocy, mogą one być przydatne do oszacowania kwoty pomocy nieodłącznie związanej z umowami najmu ⁽¹⁶⁰⁾.
- (283) Według informacji przedstawionych przez władze norweskie średnia stawka godzinowa, którą gmina płaci w ramach 11 umów najmu przedstawionych jako poziomy odniesienia przez władze norweskie, wynosi około 688 NOK. Kontrakty obejmują jednak różne wynajmowane powierzchnie, więc do tych celów bardziej odpowiednia jest średnia ważona stawka, która wynosi około 908 NOK ⁽¹⁶¹⁾. Jest ona podobna do własnych obliczeń Urzędu.

⁽¹⁵⁹⁾ Dokument nr 1040641, s. 14–15 oraz dokument nr 1085422, s. 27–31.

⁽¹⁶⁰⁾ Jest to zgodne z podejściem Urzędu np. w decyzji nr 225/15/COL z dnia 10 czerwca 2015 r. o niewnoszeniu zastrzeżeń wobec środka pomocy w formie przekazania gruntów Vålerenga Fotball AS, pkt 75.

⁽¹⁶¹⁾ Władze norweskie podkreśliły, że stawki godzinowe, które gmina płaci w ramach dużej liczby tych indywidualnych umów, są z pewnością niższe od cen rynkowych, ponieważ niektóre z tych obiektów zostały częściowo sfinansowane przez państwo, w związku z czym są one umownie zobowiązane do udostępniania pewnych powierzchni po stałych stawkach.

- (284) Średnią stawkę można stosować do oszacowania maksymalnej kwoty pomocy, która mogłaby być związana z umowami najmu. W przypadku starej umowy najmu podejście to pociągałoby za sobą element pomocy godzinowej w wysokości 1 200 NOK - 908 NOK = 292 NOK. Roczna kwota pomocy wynosiłaby zatem około 3,6 mln NOK ⁽¹⁶²⁾. W przypadku nowej umowy najmu oznaczałoby to, że element pomocy godzinowej wynosiłby 1 700 NOK - 908 NOK = 792 NOK. Roczna kwota pomocy wynosiłaby zatem około 17 mln NOK.
- (285) Zgodnie z informacjami od władz norweskich roczne koszty i wydatki ponoszone przez TS wynoszą w 2020 r. około 60 mln NOK. Prowadziłyby to do intensywności pomocy operacyjnej na poziomie około 28 %.
- (286) Roczna pomoc operacyjna umożliwia TS pokrycie jego strat z działalności operacyjnej. Każde obniżenie pomocy nieodłącznie związanej z umową najmu doprowadziłoby do braku rentowności TS, zarówno obecnie, jak i w przeszłości.
- (287) Władze norweskie stwierdziły, że dochód z umów najmu po części finansuje budowę Trondheim Spektrum. Władze norweskie nie mogą przypisać stałej części tych dochodów do określonej kategorii wydatków, ale uważają, że można przypisać całkowity element pomocy w ramach umowy najmu do wydatków finansowych TS, które dotyczą przede wszystkim kredytu budowlanego udzielonego przez Nordeę. Przewiduje się, że w latach 2020–2026 wyniosą one od 19,8 do 15,3 mln NOK, a zatem prawie zupełnie pochłoną jakikolwiek element pomocy w nowej umowie najmu ⁽¹⁶³⁾.

8.5.2. Zastrzyk kapitałowy (środek 6)

- (288) Jak stwierdzono w motywie 216 powyżej, Urząd uważa, że zastrzyk kapitałowy stanowi korzyść dla TS odpowiadającą pełnej kwocie podwyższenia kapitału. Ponadto TS otrzymało pomoc inwestycyjną w wysokości 27,5 mln NOK w ramach programu Funduszu Gier Losowych ⁽¹⁶⁴⁾. Całkowita kwota pomocy inwestycyjnej przyznanej TS wynosi zatem 82,5 mln NOK.
- (289) Według informacji od władz norweskich w przypadku braku zastrzyku kapitałowego remont i rozbudowa Trondheim Spektrum nie mogłyby zostać sfinalizowane zgodnie z planem. Urząd zauważa ponadto, że największy udział kosztów modernizacji infrastruktury jest finansowany z prywatnej pożyczki.
- (290) Co więcej Urząd zauważa, że zgodnie z art. 55 ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych pomoc na rzecz infrastruktury sportowej i wielofunkcyjnej infrastruktury rekreacyjnej uznaje się za zgodną z Porozumieniem EOG i wyłączonej z obowiązku zgłaszania, pod warunkiem że spełniono wszystkie właściwe warunki w ramach rozporządzenia. Ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń grupowych nie ma jednak zastosowania w przedmiotowej sprawie, jak opisano w sekcji 8.1.1.
- (291) Intensywność pomocy dozwolona na podstawie art. 55 ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych można jednak w pewnym stopniu postrzegać jako wytyczne służące jako wsparcie przy ocenie Urzędu dotyczącej proporcjonalności środków ocenianych w niniejszej decyzji.
- (292) Zgodnie z art. 55 ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych zarówno infrastruktura sportowa, jak i wielofunkcyjna infrastruktura rekreacyjna może otrzymać pomoc inwestycyjną w kwocie do 30 mln EUR (około 315 mln NOK), a infrastruktura sportowa kwalifikuje się do otrzymania 2 mln EUR (około 21 mln NOK) rocznie w formie pomocy operacyjnej. W przypadku pomocy nieprzekraczającej tej kwoty maksymalną kwotę pomocy można ustalić jako 80 % kosztów kwalifikowalnych ⁽¹⁶⁵⁾.
- (293) Pomoc inwestycyjna w kwocie 82,5 mln NOK przyznana TS mieściłaby się zatem w zakresie dozwolonym na mocy ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych w odniesieniu do infrastruktury wielofunkcyjnej.
- (294) Trondheim Spektrum uznaje się za wielofunkcyjną infrastrukturę rekreacyjną i w związku z tym nie kwalifikowałoby się ono do pomocy operacyjnej na podstawie ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych. Jak jednak stwierdzono powyżej, maksymalna kwota i intensywność pomocy na podstawie ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych mogą być pomocne w ocenie proporcjonalności przeprowadzanej bezpośrednio na podstawie art. 61 ust. 3 lit. c) Porozumienia EOG.

⁽¹⁶²⁾ Jak stwierdzono w pkt 120 decyzji o wszczęciu postępowania, ocena Urzędu przedstawiona w decyzji ogranicza się do potencjalnej pomocy udzielonej w ramach umów najmu zawartych w latach 2007–2017.

⁽¹⁶³⁾ Dokument nr 1040641, s. 14–15 oraz dokument nr 1085422, s. 27–31.

⁽¹⁶⁴⁾ Jak stwierdzono w pkt 90–91 decyzji o wszczęciu postępowania, Urząd jest zdania, że fundusze przyznane TS w ramach Funduszy Gier Losowych stanowią istniejącą pomoc. Urząd weźmie jednak pod uwagę wkład ze strony Funduszy Gier Losowych w ocenie zgodności, jaką może przeprowadzić w odniesieniu do środków objętych zakresem decyzji o wszczęciu postępowania.

⁽¹⁶⁵⁾ Dopóki łączne koszty projektu nie przekroczą 100 mln EUR na projekt zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. bb) ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych.

- (295) Oszacowanie dowolnego elementu pomocy nieodłącznie związanego z umowami najmu mieściłoby się w zakresie pomocy operacyjnej, którą można przyznać na rzecz infrastruktury sportowej na podstawie art. 55 ogólnego rozporządzenia w sprawie wyłączeń grupowych, i pokrywałoby mniej niż 80 % kosztów kwalifikowalnych ⁽¹⁶⁶⁾. To samo miałyby zastosowanie do nowej umowy najmu i poprzednich umów najmu.
- (296) W związku z tym Urząd jest zdania, że oceniane środki – zastrzyk kapitałowy (środek 6) oraz wszelka pomoc nieodłącznie związana z umowami najmu (środki 4 i 5) – są ograniczone do minimum niezbędnego do osiągnięcia celu leżącego we wspólnym interesie, a zatem proporcjonalne.

8.6. UNIKANIE NADMIERNYCH NEGATYWNYCH SKUTKÓW DLA KONKURENCJI I HANDLU

- (297) Aby pomoc państwa mogła zostać uznana za zgodną z funkcjonowaniem Porozumienia EOG, negatywne skutki środka pomocy przejawiające się zakłóceniem konkurencji i niekorzystnym wpływem na wymianę handlową między umawiającymi się stronami muszą mieć ograniczony charakter, a pozytywne skutki wynikające z przyczynienia się do osiągnięcia celu leżącego we wspólnym interesie muszą przeważać nad tymi negatywnymi skutkami.
- (298) Władze norweskie twierdzą, że Trondheim Spektrum stanowi w obecnej formie podstawę oferty sportowej i kulturalnej dostępnej w Trondheim, w szczególności jeśli chodzi o bezpłatny sport amatorski, który gmina zapewnia poprzez zapewnienie młodzieżowym klubom sportowym darmowego dostępu do hal.
- (299) Ponadto władze norweskie przedstawiły sprawozdania wykazujące – poprzez rozdzielność księgową między działaniami w ramach umów najmu a inną działalnością komercyjną – że każda pomoc jest wykorzystywana na finansowanie działań o charakterze lokalnym.
- (300) Władze norweskie zauważyły, że inwestycje prywatne w obiekty takie jak Trondheim Spektrum są rzadkie i w każdym przypadku niewystarczające – pomoc nie byłaby zatem w stanie wyprzeć inwestycji prywatnych. Władze norweskie przekazały ponadto informacje wykazujące, że TS nie nalicza swoim użytkownikom komercyjnym zaniżonych cen ⁽¹⁶⁷⁾.
- (301) Trondheim Spektrum ma możliwość organizowania średnich i dużych wydarzeń międzynarodowych, które mogą się odbywać również poza regionem ⁽¹⁶⁸⁾.
- (302) Urząd zauważa jednak, że środki ograniczają się do pokrycia przedmiotowego niedopasowania poziomu płynności. Ponadto dużą część potencjału infrastruktury przeznaczono na zapewnianie młodzieżowym klubom sportowym darmowego dostępu do obiektów, który zachęca do uczestnictwa dzieci i młodzieży w zajęciach sportowych niezależnie od poziomu dochodów poszczególnych rodzin ⁽¹⁶⁹⁾.
- (303) Trondheim Spektrum zapewni ogółowi społeczeństwa zwiększony praktyczny dostęp do sportu i kultury, w szczególności biorąc pod uwagę wielofunkcyjny charakter infrastruktury oraz brak potencjału i odpowiednich alternatywnych obiektów na potrzeby organizacji wydarzeń sportowych i kulturalnych w Trondheim. Gmina będzie wypełniać swój obowiązek wobec ogółu społeczeństwa poprzez umożliwianie projektu infrastrukturalnego, a tym samym przyciąganie do Trondheim dodatkowych wydarzeń kulturalnych, muzycznych i sportowych.
- (304) W świetle powyższego Urząd stwierdza, że środki nie wywołują nadmiernych negatywnych skutków dla konkurencji i handlu.

8.7. PRZEJRZYSTOŚĆ

- (305) Władze norweskie będą publikować wymagane informacje dotyczące środków w norweskim rejestrze pomocy: <https://data.brreg.no/rofs/eng>. Spełniono zatem wymóg dotyczący przejrzystości.

9. WNIOSKI DOTYCZĄCE ZGODNOŚCI Z RYNKIEM WEWNĘTRZNYM

- (306) Na podstawie powyższej oceny Urząd uznaje, że zastrzyk kapitałowy przyznany w dniu 5 grudnia 2018 r. stanowi pomoc państwa w rozumieniu art. 61 ust. 1 Porozumienia EOG. Pomoc ta jest zgodna z funkcjonowaniem Porozumienia EOG zgodnie z jego art. 61 ust. 3 lit. c).

⁽¹⁶⁶⁾ Według władz norweskich wydatki operacyjne ponoszone przez TS wynoszą około 25 mln NOK.

⁽¹⁶⁷⁾ Dokument nr 1040641, s. 15–16 oraz dokument nr 1085422, s. 31.

⁽¹⁶⁸⁾ Dokument nr 859501, s. 22.

⁽¹⁶⁹⁾ Umowa najmu dotyczy około 57 % wykorzystania dostępnego potencjału przez TS. Dokument nr 1040641, s. 7.

(307) Na podstawie powyższej oceny Urząd nie może wykluczyć, że umowy najmu zawarte w latach 2007–2017 oraz nowa umowa najmu z 2019 r. stanowią pomoc państwa w rozumieniu art. 61 ust. 1 Porozumienia EOG. Taka pomoc jest jednak zgodna z funkcjonowaniem Porozumienia EOG zgodnie z jego art. 61 ust. 3 lit. c),

PRZYMUJE NINIEJSZĄ DECYZJĘ:

Artykuł 1

Każdą pomoc nieodłącznie związaną z umowami najmu zawartymi w latach 2007–2017 oraz z nową umową najmu z 2019 r. uznaje się za zgodną z funkcjonowaniem Porozumienia EOG zgodnie z jego art. 61 ust. 3 lit. c). Zezwala się zatem na wdrożenie nowej umowy najmu z 2019 r.

Artykuł 2

Zastrzyk kapitałowy przyznany w dniu 5 grudnia 2018 r. stanowi pomoc państwa w rozumieniu art. 61 ust. 1 Porozumienia EOG. Środek pomocy uznaje się za zgodny z funkcjonowaniem Porozumienia EOG zgodnie z jego art. 61 ust. 3 lit. c).

Artykuł 3

Finansowanie kosztów infrastruktury związanych z remontem i rozbudową Trondheim Spektrum nie stanowi pomocy państwa w rozumieniu art. 61 ust. 1 Porozumienia EOG.

Artykuł 4

Umowa pożyczki między Trondheim Spektrum AS a Nordeą nie wiąże się z pomocą państwa w rozumieniu art. 61 ust. 1 Porozumienia EOG.

Artykuł 5

Niniejsza decyzja jest skierowana do Królestwa Norwegii.

Artykuł 6

Jedynie wersja niniejszej decyzji w języku angielskim jest autentyczna.

Sporządzono w Brukseli dnia 28 listopada 2019 r.

W imieniu Urzędu Nadzoru EFTA

Bente ANGELL-HANSEN
Przewodnicząca
Odpowiedzialna członkini Kolegium

Frank J. BÜCHEL
Członek Kolegium

Högni S. KRISTJÁNSSON
Członek Kolegium

Carsten ZATSCHLER
Zatwierdzający jako dyrektor
ds. prawnych i wykonawczych
